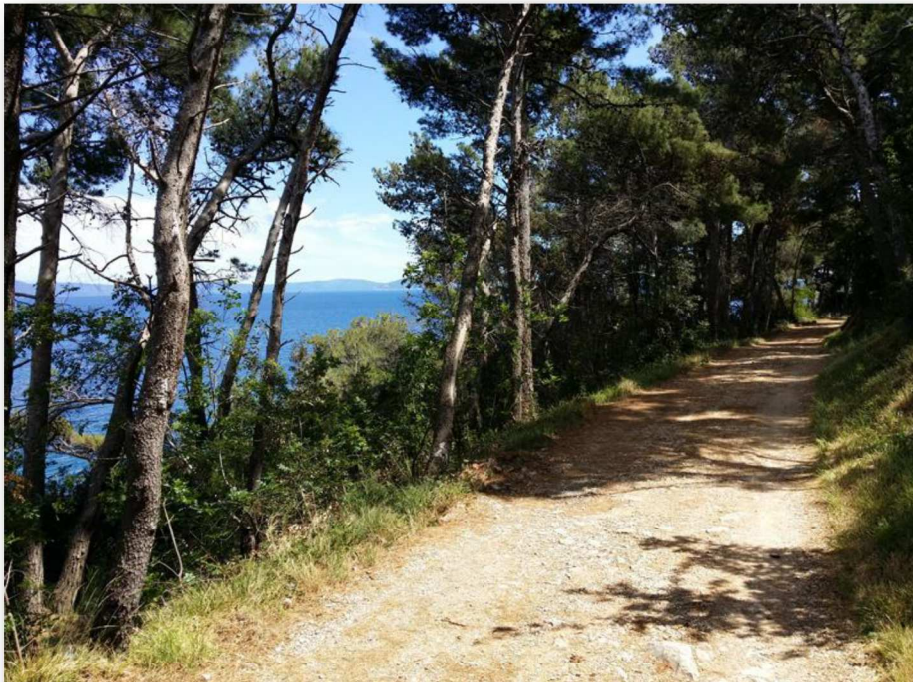




**ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO ISTARSKE ŽUPANIJE
ISTITUTO DI SANITÀ PUBBLICA DELLA REGIONE ISTRIANA
SLUŽBA ZA ZDRAVSTVENU EKOLOGIJU**

ODJEL ZA ZAŠTITU I UNAPREĐENJE OKOLIŠA

KONCENTRACIJA PELUDI ALERGOGENIH BILJAKA U ZRAKU GRADA LABINA U 2018. GODINI



Pula, siječanj 2019.

Naslov: **KONCENTRACIJA PELUDI ALERGOGENIH BILJAKA U
ZRAKU GRADA LABINA U 2018. GODINI**

Izvršitelj: **Zavod za javno zdravstvo Istarske županije
- Istituto di sanità pubblica della Regione Istriana**

Služba za zdravstvenu ekologiju
Odjel za zaštitu i unapređenje okoliša

Vladimira Nazora 23, 52100 Pula

Naručitelj: Istarska županija – Regione Istriana
Flanatička 29, Pula

Dokument br.: 04/01-138/1-18 od 22.02.2018.

Izradili: Vesna Kauzlarić, dipl.ing.biol.

Voditelj Odjela za zaštitu i unapređenje okoliša:

Voditelj Službe za zdravstvenu ekologiju:

Nina Jozanović, dipl.ing.preh.tch.

Aleksandar Stojanović, dr.med.spec.epid.

Pula, siječanj 2019.

SADRŽAJ

	Str.
1. UVOD	1
1.1 PELUD.....	1
1.2 ALERGENI.....	2
2. AEROALERGENE BILJKE	5
3. PELUDNE ALERGIJE	7
4. AEROBIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA	8
5. PELUDNI KALENDAR	9
6. MATERIJALI I METODE	11
6.1 UZORKOVANJE I ANALIZA PREPARATA.....	11
7. REZULTATI	12
7.1 SIJEČANJ.....	13
7.2 VELJAČA.....	13
7.3 OŽUJAK.....	13
7.4 TRAVANJ.....	14
7.5 SVIBANJ.....	14
7.6 LIPANJ.....	14
7.7 SRPANJ.....	15
7.8 KOLOVOZ.....	15
7.9 RUJAN.....	15
7.10 LISTOPAD.....	16
7.11 STUDENI.....	16
7.12 PROSINAC.....	16
7.13 TABLIČNI I GRAFIČKI PRIKAZI.....	16
7.14 GRAFIČKI PRIKAZI POLINACIJE NAJUČESTALIJIH AEROALERGENIH BILJAKA.....	20
8. METEOROLOŠKE PRILIKE I KONCENTRACIJE PELUDI U 2018. GODINI	29
9. PELUDNI KALENDAR	31
10. ZAKLJUČCI	32
11. MJERE PREVENCIJE I SAVJETI ALERGIČNIM OSOBAMA	34
12. LITERATURA	35

1. UVOD

1.1 PELUD

Pelud je muški gametofit, čije stanice sudjeluju u procesu oplodnje kod viših biljaka. Nastaje u muškom organu cvijeta, prašniku tj. u njegovim peludnicama (anterama). Nakon cvjetanja život peludnog zrnca neovisan je od biljke. Pelud ima jedinstvene fiziološke aktivnosti različite od ostalih stanica.

Pelud sadrži genetičku informaciju koja se mora prenijeti na njušku tučka kod spolne reprodukcije. Razvijeni su različiti načini prijenosa peludnih zrnaca. Vektori prijenosa su zrak, voda, kukci, ptice i druge životinje.

Osim reproduksijske funkcije pelud je istodobno i atraktant i hrana za kukce. Sadrži 16-35% proteina, 1-10% masti, 1-37% ugljikohidrata, 1-7% mineralnih elemenata, vitamine: A, B₁, B₂, B₆, C, D, K i dr. Pelud je posebice važna za pčele, kao hrana za mlađe ličinke.

Peludno zrnce sastoji se od unutarnjeg dijela (citoplazma, vegetativna stanica i generativna stanica) i vanjskog omotača (Slika 1.).



Slika 1. Građa peludnog zrnca

Vanjski omotač zrnca čine dva sloja: unutarnji (intina) je sastavljen od pektina i nešto celuloze, nije naročito otporan i prilično je propusan, a vanjski (eksina) se sastoji od sporopolenina, tvari koja je nepropusna i kemijski izvanredno otporna.

Eksina predstavlja osobnu, odnosno identifikacijsku iskaznicu pojedinoga peludnog zrnca, jer je kod svake biljne vrste njezina površina specifično oblikovana - s brazdama, porama ili izbočinama tipičnim za tu biljku ili biljnu skupinu, što nam pomaže da, i onda kada nemamo biljku u blizini, s

većom ili manjom preciznošću odredimo o čijoj je peludi riječ.

Za identifikaciju peludnog zrnca potrebne su tri karakteristike:

- vrsta i broj otvora (apertura)
- veličina i oblik zrnca
- izgled eksine

Veličina peludnog zrnca varira od 2 µm do 250 µm, te ovisi o obliku i vrsti oprašivanja. Pelud biljaka koje oprašuje vjetar je sitna (25-40 µm-kritosjemenjače, 30-60 µm golosjemenjače), suha, bez mirisa i nektara s glatkom površinom, dok je pelud entomofilnih biljaka (oprašivanje kukcima) krupnija, teža, ljepljiva, s raznim izraslinama na površini.

Oblik peludnog zrnca je jedan od osnovnih kriterija za determinaciju. Peludna zrnca mogu biti okruglasta, loptasta, jajasta ili različitih nepravilnih formi. Ovisi o odnosu između polarne i ekvatorijalne osi peludnog zrnca.

Biljke u različitim krajevima cvatu tijekom cijele godine. U zraku se pojavljuje pelud različitih vrsta drveća, trava i korova. Pelud koja se širi vjetrom uzrokuje najviše alergija, jer s lakoćom dolazi u doticaj s nosnom šupljinom i očima. Razlog tomu je da se pelud diže kako se zrak zagrijava i potom počne padati kad se navečer ohladi. Važno je napomenuti da sve vrste peludi nisu jednako alergene.

1.2 ALERGENI

Alergeni su u pravilu proteini ili druge tvari vezane za njih. Nekim alergenima izloženi smo tijekom cijele godine, pojedinima pak samo sezonski. Među sezonske alergene spada pelud drveća, trava i korova. Peludna zrnca sadrže različite tipove proteina, samo mali dio je alergen. Alergeni proteini smješteni su u različitim djelovima peludnog zrnca:

- u eksini
- u intini
- u citoplazmi

Alergeni u tijelo ulaze na različite načine. Pelud ulazi putem inhalacije te stoga spada u inhalacijske alergene.

Alergene dijelimo na:

- Jake – ako u kontaktu s njima 50% senzibiliziranih osoba razvije znakove alergije
- Slabe – uzrokuju reakciju samo u približno 10% senzibiliziranih osoba
- Srednje – izazivaju alergiju između dvaju navedenih

Križni ili unakrsni alergeni mogu uzrokovati interakciju između različitih alergena, te pojavu unakrsne alergije (Tablica 1.).

Tablica 1. Križne reakcije između srodnih biljaka

TAKSONOMSKA SKUPINA	<i>Fagales</i> (Bukvolike)	Trave	<i>Asteraceae</i> (Glavočiike)	<i>Oleaceae</i> (Maslinovke)	<i>Urticaceae</i> (Koprive)	Četinjače
Glavne alergene biljke	Breza (<i>Betula</i>)	Livadne trave: livadna mačica (<i>Phleum</i>) oštrica (<i>Dactylis</i>) ovsenica (<i>Arrhenaterum</i>) engleski ljulj (<i>Lolium</i>)	Pelin (<i>Artemisia</i>) Ambrozija (<i>Ambrosia</i>)	Maslina (<i>Olea</i>) Jasen (<i>Fraxinus</i>)	Crkvina (<i>Parietaria</i>)	Čempres (<i>Cupressus</i>)
Križna reakcija	Joha, lijeska, grab, bukva, hrast, kesten, platana	Raž, trska, zob, troskot	Tratinčica, krizantema, suncokret, kamilica, zlatošipka	Jasmin, jorgovan, forzicija, kalina,	Kopriva, hmelj, marihuana, dud, brijest	Tuja, borovica, egzotični borovi

Zanimljiva je veza između alergija na pelud i alergija na namirnice, koja se javlja kod nekih osoba (Tablica 2.). Otprilike jedna trećina onih koje muče sezonske alergije mogu nezgodno reagirati (svrbež, trnjenje usana, usta i grla) kada pojedju određena namirnice. Reakcija na jednu ili više namirnica iz neke grupe ne znači nužno da je netko alergičan na sve namirnice iz te grupe.

Tablica 2. Namirnice koje ispoljavaju križnu reakciju s peludi

PELUD	NAMIRNICE
Breza	Voće: jabuka, kruška, breskva, marelica, trešnja
Joha	Povrće: celer, mrkva, krumpir, čili paprika
Lijeska	Ostalo: lješnjak, kikiriki, soja, suncokretove sjemenke
Trave	Voće: jabuka, dinja, lubenica, kivi Povrće: rajčica, mrkva, celer Ostalo: pšenica, ječam, raž, zob, riža, kukuruz
Pelin	Voće: jabuka, kruška, šljiva, breskva, kivi, mango, banana, dinja Povrće: mrkva, celer, rajčica, salata Ostalo: pivo, vino, med, začini (anis, curry, paprika, kopar, papar, kim, korijander), pistacij, lješnjaci, orasi, kikiriki, suncokretovo ulje, kamilica
Ambrozija	Voće: dinja, lubenica, banana Povrće: krastavac, tikvice

Obzirom na svoju kozmopolitsku rasprostranjenost i značajnu sposobnost proizvodnje peluda porodica trava glavni je izvor alergogenog peluda. Oko 20% svjetskog vegetacijskog pokrova čine trave, većina biljaka oprašuje se vjetrom dok se mali broj oprašuje kukcima. Procjenjuje se da je pelud trava zaslužna za čak 60 do 75% slučajeva alergija.

U srednjoj Europi i u kontinentalnom dijelu Hrvatske sve su učestalije alergije na pelud korova, u prvom redu na pelud ambrozije. U Europi je pelin široko rasprostranjen te je učestalost senzibilizacije na pelud pelina oko 3 do 10%. Već 10 do 12 zrnaca peludi pelina u kubičnom metru zraka može izazvati alergijsku reakciju.

Pelud ambrozije inducira astmu dva puta više nego ostala pelud, a postoji i značajna križna reakcija unutar roda *Ambrosia* i *Artemisia*. Svaki 10. stanovnik Hrvatske ima problema s alergijom na pelud ambrozije.

Na Mediteranu visoki alergeni potencijal posjeduje pelud masline. Križna reakcija između alergije na pelud ovih biljaka i hrane nije poznata.

Iz porodice kopriva jako alergogeni potencijal posjeduje samo crkvina, koja raste u mediteranskom dijelu Hrvatske.

2. AEROALERGENE BILJKE

Peludnu groznicu uzrokuju alergeni peludi biljaka koje se oprašuju vjetrom, a podijeljeni su u tri skupine: drveće, trave i korov. Ova klasifikacija je preuzeta od American Academy of Allergy, Asthma and Immunology (AAAAI). Nisu sve vrste peludi jednako alergogene. Alergogenu pelud posjeduje manje od stotinu biljaka širom svijeta.

U Europi je prepoznato 6 grupa (porodica) peludi alergogenih biljaka:

- porodica breza
- porodica trava
- porodica glavočika (ambrozija, pelin....)
- masline
- porodica kopriva (crkvina...)
- četinjače

Da bi pojedina biljna vrsta postala alergogena, mora ispuniti tri bitna uvjeta:

- **Mora se oprašivati vjetrom**

Biljke koje se oprašuju vjetrom su takozvane anemofilne biljke. Njihovu pelud vjetar raznosi kilometrima pa čak i nekoliko stotina kilometara daleko i podiže do dva, tri metra u visinu jer je vrlo suha i sitna pa samim tim i lagana. Pelud nekih biljnih vrsta poput borova čak ima dodatne mjehuriće za učinkovitije letenje. Biljke koje se oprašuju uz pomoć kukaca (entomofilne biljke) znatno rjeđe izazivaju polinoze, jer njihova pelud ima ljepljivu površinu eksine, pa teže leti zrakom.

- **Mora proizvoditi pelud u golemim količinama**

To se događa zbog toga što je kod tih biljnih vrsta oprašivanje stvar slučaja. Naime, pelud mora slučajno pogoditi tučak druge biljke da bi došlo do oprašivanja. Entomofilne biljke proizvode pelud u puno manjim količinama jer se kod njih pelud insektima prenosi puno preciznije pa samim time i puno učinkovitije te ga je manje i potrebno.

- **Pelud mora imati alergogene osobine**

U strukturi peludnog zrnca moraju postojati alergogeni spojevi koji će u doticaju sa sluznicom izazvati alergijsku reakciju. To je svakako najvažniji uvjet da bi jedna biljna vrsta postala alergogena.

Stupanj alergenosti peludi biljaka prikazana je u Tablici 3.

Tablica 3. Stupanj alergenosti peludi biljaka

SVOJTA	NARODNI NAZIV	ALERGENOST PELUDA
<i>Ambrosia artemisifolia</i>	ambrozija	vrlo visoka
<i>Artemisia spp.</i>	pelin	vrlo visoka
<i>Betula spp.</i>	breza	vrlo visoka
<i>Poaceae</i>	trave	vrlo visoka
<i>Urticaceae</i>	kopriva, crkvina	kopriva slaba, crkvina visoka
<i>Olea spp.</i>	maslina	visoka
<i>Alnus spp.</i>	joha	umjerena do visoka
<i>Castanea sativa</i>	pitomi kesten	umjerena do visoka
<i>Corylus spp.</i>	lijeska	umjerena do visoka
<i>Fraxinus spp.</i>	jasen	umjerena do visoka
<i>Ligustrum vulgare</i>	kalina	umjerena do visoka
<i>Platanus spp.</i>	platana	umjerena do visoka
<i>Rumex spp.</i>	kiselica	umjerena do visoka
<i>Cupresaceae/Taxaceae</i>	čempresi/tise	umjerena
<i>Quercus spp.</i>	hrast	umjerena
<i>Ulmus spp.</i>	brijest	umjerena
<i>Acer spp.</i>	javor	slaba do umjerena
<i>Aesculus spp.</i>	divlji kesten	slaba do umjerena
<i>Carpinus spp.</i>	grab	slaba do umjerena
<i>Chenopodiaceae</i>	lobode	slaba do umjerena
<i>Fagus silvatica</i>	bukva	slaba do umjerena
<i>Juglans regia</i>	orah	slaba do umjerena
<i>Plantago spp.</i>	trputac	slaba do umjerena
<i>Canabaceae</i>	konoplja, hmelj	slaba
<i>Populus spp.</i>	topola	slaba
<i>Salix spp.</i>	vrba	slaba
<i>Tilia spp.</i>	lipa	vrlo slaba
<i>Pinus, Picea, Abies</i>	bor, smreka, jela	slaba
<i>Celtis spp.</i>	koprivić, ladonja	nedovoljno proučena
<i>Morus spp.</i>	dud	nedovoljno proučena

3. PELUDNE ALERGIJE

Alergije na pelud (polinoze) najčešće su vrste alergija i nastaju u doba cvatnje alergogenih biljaka. Najčešće počinju u rano proljeće, a završavaju u jesen. Svakako je važno istaknuti i meteorološke prilike, jer veća kišna razdoblja smanjuju širenje i koncentraciju peludi u zraku.

Počinju u rano proljeće, cvatnjom anemofilnih vrsta drveća, čempres (*Cupressus sp.*), lijeska (*Corylus avellana L.*), joha (*Alnus glutinosa L.*), vrbe (*Salix sp.*), brijestovi (*Ulmus sp.*) te grmova. Kasnije u proljeće alergije izazivaju breza (*Betula sp.*), bukva (*Fagus sp.*), javori (*Acer sp.*), bor (*Pinus sp.*) i hrastovi (*Quercus sp.*).

Prave trave među kojima su jaki alergogeni klupčasta oštrica (*Dactylis glomerata L.*), livadna mačica (*Phleum pratense L.*), medunika (*Holcus lanatus L.*), rosulje (*Agrostis sp.*), ljuljevi (*Lolium sp.*), vlasulje (*Festuca sp.*) te žitarice, počinju cvasti uglavnom od svibnja, maksimum cvatnje im je u prvom dijelu ljeta (lipanj, srpanj), ali većina ih manjim intenzitetom cvate sve do kraja rujna.

Ljetni i kasnoljetni alergeni uglavnom su peludi zeljastih dvosupnica poput ambrozije, lobode (*Chenopodium sp.*), kiselice (*Rumex sp.*), šćirevi (*Amaranthus sp.*), trpuci (*Plantago sp.*), crni pelin (*Artemisia vulgaris*) i dr.

Peludne alergije su sezonske, te ovise o geografsko-klimatskom području, njegovom vegetacijskom pokrovu i meteorološkim faktorima.

Procjena je da u Hrvatskoj 7-10% stanovništva boluje od peludne alergije, a 3-5% boluje od astme.

Peludna groznica objedinjuje alergijsku hunjavicu i alergijski konjuktivitis. Simptomi su: svrbež, pečenje i suzenje očiju, kihanje, šmrcanje, osjećaj punoće i neprohodnosti nosa, svrbež vrška nosa, obilniji vodenasti iscjedak te smanjenje ili nedostatak njuha.

Simptomi su to izraženiji što je količina peludi u zraku veća, a to znači da se pogoršavaju prema vrhuncu perioda cvjetanja u prirodi. Koncentracija peludi veća je ujutro, za sunčanih i vjetrovitih dana. U tim uvjetima, suha i lagana pelud može biti raznesena vjetrom na veliku udaljenost. Obrnuto, na početku i na kraju sezone cvjetanja te za vlažna i kišovita vremena koncentracija peludi u zraku znatno je niža.

Alergične osobe na pelud jedne biljke (monosenzibilizacija) vrlo brzo, zbog pada imuniteta i preosjetljivosti postaju alergični i na pelud ostalih biljaka (polisenzibilizacija).

4. AEROBIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Aerobiologija (aero- + biologija), grana biologije i interdisciplinarna znanost koja se bavi proučavanjem pasivnoga gibanja mikroorganizama, peludi, spora itd., suspendiranih u zraku, njihova utjecaja na druge organizme te utjecaja meteoroloških parametara (temperature i vlažnosti zraka, oborina, brzine i smjera vjetra) na njihovo širenje i koncentraciju.

Kod osoba kojima tegobe otežavaju svakodnevne aktivnosti i smanjuje im se kvaliteta života od izuzetne vrijednosti su informacije o kretanjima peludnih alergena, odnosno o koncentracijama peludi u zraku i njihovim varijacijama. Takve odgovore mogu pružiti aerobiološka istraživanja koja se provode svakodnevno. U analizu rezultata su uključeni i neki meteorološki parametri koji najviše utječu na razine peludi u zraku kao što su: temperatura i vlažnost zraka, padaline, te brzine i smjerovi vjetra, a u peludnu prognozu i prognoza vremena.

Acropalinološka prognoza ukazuje na pelud biljaka koje u narednom razdoblju mogu izazvati tegobe kod osjetljivih, odnosno alergičnih osoba.

Alergijski semafor je način dnevnog izvještavanja o količini peludnih zrnaca u zraku određenog područja. Na temelju mjerenja količine peludnih zrnaca u prostornom metru atmosferskog zraka određuju se boje alergijskog semafora.

Zelena boja odgovara koncentraciji peludi koja će u malog broja jako osjetljivih osoba uzrokovati alergijske simptome.

Žuta boja određuje koncentraciju peludi koja u većine alergičnih osoba uzrokuje simptome.

Crvena boja odgovara visokoj i vrlo visokoj koncentraciji peludi koja će u svih osjetljivih osoba uzrokovati simptome, koji u jako osjetljivih osoba mogu biti vrlo teški.

Budući da za mnoge vrste peludi nije moguće odrediti točan broj peludnih zrnaca potreban za razvoj simptoma, napravljen je raspon koncentracija za pojedine skupine peludi (pelud drveća, trava i korova), Tablica 4..

RAZINA PELUDA	KONCENTRACIJA PELUDA (BROJ ZRNACA/m ³ ZRAKA)		
	DRVEĆE	TRAVE	KOROVI
NISKA	1 do 15	1 do 5	1 do 10
UMJERENA	16 do 90	6 do 20	11 do 50
VISOKA	91 do 1500	21 do 200	51 do 500
VRLO VISOKA	više od 1500	više od 200	više od 500

Tablica 4. Kriteriji za ocjenu koncentracija peludi u zraku

Kod niske koncentracije peludi samo vrlo osjetljive osobe na pelud mogu razviti simptome alergijske reakcije.

Kod umjerene koncentracije peludi 50% osjetljivih ljudi na pelud razviti će simptome alergijske reakcije.

Kod visoke koncentracije peludi većina osjetljivih osoba na pelud razvit će simptome alergijske reakcije.

Kod vrlo visoke koncentracije peludi gotovo sve osjetljive osobe na pelud razvit će simptome alergijske reakcije.

5. PELUDNI KALENDAR

Peludni kalendar daje podatke o početku, trajanju i kraju polinacije pojedine biljne vrste u određenom razdoblju.

Peludni se kalendari razlikuju u područjima koja imaju znatnije klimatske razlike. Poznavanje peludnog kalendara pomaže u predviđanju vremena pojave simptoma alergija što omogućuje da se pravodobno uvede odgovarajući način liječenja. U tih je bolesti važno započeti s liječenjem 1-2 tjedna prije očekivanog početka cvatnje. U slučaju znatnijeg odstupanja od uobičajenih vremenskih prilika (neuobičajeno toplo ili hladno vrijeme) mogu se očekivati pomaci u peludnom kalendaru, tj. ranija ili pak zakašnjela cvatnja.

Ključni podatak za izradu peludnog kalendara je određivanje početka, duljine i završetka otpuštanja peludi svake pojedine biljne vrste/roda/porodice, što se postiže kontinuiranim praćenjem koncentracija peludi u zraku na mjernoj postaji.

Peludni kalendar se izrađuje za proteklu peludnu sezonu i razlikuju se od godine do godine, obzirom na vremenske prilike. Meteorološki parametri koji najviše utječu na dinamiku pojave peludi u zraku su temperatura i oborine. Naglo zatopljenje potaknut će početak stvaranja i otpuštanja peludi u atmosferu, a u vrijeme oborina gotovo da ga i neće biti u zraku.

Polinacijska sezona definira se kao prvi dan u kojem je zabilježena koncentracija najmanje 1 peludnog zrnca/m³ zraka, za kojim slijede uzastopni dani u kojima je koncentracija > 1 peludnog zrnca/m³ zraka. Kraj polinacijske sezone definira se kao prvi od pet uzastopnih dana bez peludnih zrnaca u zraku.

Sezona polinacije u gradu Labinu započinje početkom kalendarske godine (siječanj) ovisno o početku vegetacijskog razdoblja biljaka i meteorološkim parametrima, te traje do kraja godine.

Razvrstamo li biljne vrste u skupine drveće, trave i korovi, u prva tri mjeseca u zraku grada Labina nalazimo isključivo pelud drveća, u ožujku se pojavljuje pelud korova, dok se u travnju pojavljuje pelud trava.

Od svibnja do listopada apsolutno dominira pelud korova, od kojih je najopasnija pelud ambrozije i crkvine. U studenom se pojavljuje pelud čempresa koja u veljači i ožujku dostiže svoj vrhunac.

Slijede peludi topole, lijeske, johe, jasena i bora. Drveće koje cvate od veljače do svibnja otpušta velike količine peludi koje u zraku dosežu visoke i vrlo visoke koncentracije.

6. MATERIJALI I METODE

6.1 UZORKOVANJE I ANALIZA PREPARATA

Određivanje broja peludnih zrnaca i determiniranje vrste peludi temelji se na standardiziranoj metodi, koja je istovjetna u svim zemljama Europe.

Uzorkuje se svakodnevno, volumetrijskom metodom, uzorkivačem tipa VPPS 2000 proizvođača Lanzoni.

Aparat je smješten u gradu Labinu na krovu sportske dvorane (Slika 2.).



Slika 2. Aparat za uzorkovanje peludi

Aparat usisava 10 L zraka u minuti, što približno odgovara ljudskom disanju. Odnosno aparat tijekom 24 sata usisa 14.4 m³ zraka. Zrak se usisava kroz otvor veličine 14 x 2 mm, koji je uvijek okrenut u smjeru vjetra. Čestice koje budu usisane u aparat, prvenstveno peludna zrnca i spore lijepe se na ljepljivu prozirnu plastičnu traku ili mikroskopsko stakalce premazano silikonskim uljem. Traka ili mikroskopsko stakalce pričvršćeni su na bubanj aparata koji se pokreće satnim mehanizmom. Bubanj se pokreće brzinom 2 mm/h te napravi jedan krug u sedam dana.

Traka se skida sa bubnja i reže na segmente od 48 mm, što odgovara vremenskom razdoblju od 24 sata. Mikroskopski preparati se izrađuju tako da se prozirna traka postavlja na predmetno stakalce i premazuje smjesom za fiksaciju.

Ukoliko se koristi bubanj za 24-satno uzorkovanje s mikroskopskim stakalcem, stakalce se nakon uzorkovanja premazuje istom smjesom za fiksaciju kao i traka te se pokriva pokrovnim stakalcem.

Broj i vrsta peludnih zrnaca određuje se pomoću mikroskopa Olympus BX41 i BX43, pri povećanju od 400x.

Analiza peludi u mikroskopskom preparatu zasniva se na pregledavanju preparata, identifikaciji i brojenju peludi. Iako pregledavanje čitave površine mikroskopskog preparata predstavlja najprecizniju metodu za analizu uzorka, ono je izuzetno dugotrajno. Iz tog razloga pribjegava se uzimanju pod-uzorka, tj. pregledavanje samo dijela ukupne površine preparata, ali ne manje od 10%. U ovom radu korištena je metoda longitudinalnih linija. Ova metoda analize mikroskopskog preparata podrazumijeva pregledavanje 4 horizontalne linije. Kako bi se izračunala dnevna koncentracija peludi, utvrđuje se broj peludnih zrnaca u uzorku tijekom 24 sata, u dvosatnim razmacima.

Broj peludnih zrnaca koji je dobiven pregledavanjem preparata potrebno je transformirati u broj peludnih zrnaca u m³ zraka na razdoblje od 24 sata. Pretvaranje u dnevnu koncentraciju dobiva se množenjem broja utvrđenih peludnih zrnaca sa faktorom F. Faktor ovisi od karakteristikama aparata za uzorkovanje zraka, površine 24-satnog segmenta, karakteristikama mikroskopa i površine pregledanog pod-uzorka.

7. REZULTATI

Program praćenja koncentracije peludnih zrnaca u zraku na području grada Labina započeo je u siječnju 2018. godine. Mjerenja su izvođena u 2018. godini u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca, ukupno 365 dana, odnosno 100 % godine.

Na temelju svakodnevnog praćenja koncentracije peludi u zraku, dva puta tjedno davana je peludna prognoza na internetskoj stranici Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije. Prognoza je također prosljeđivana u područni ured Pazin, Državne uprave za zaštitu i spašavanje RH te u referentni centar, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", u Zagrebu, koji je prognozu dalje prosljeđivao u Plivu (internetska stranica).

Osim prognoze u referentni centar slani su podaci za mobilnu aplikaciju. Zavod za javno zdravstvo Istarske županije pristupilo je ovoj aplikaciji početkom siječnja 2015. godine. Cilj aplikacije je redovito praćenje dnevnog stanja alergena prisutnih u zraku.

Početakom 2015. godine pristupili smo EAN-u (European Aeroallergen network), kojem redovito šaljem očitane podatke i time sudjelujemo u europskoj bazi podataka.

U zraku grada Labina tijekom 2018. godine utvrđeno je ukupno 104 140 peludnih zrnaca. Najzastupljenija je bila pelud čempresa, s ukupnim udjelom od 43%, slijedi pelud jasena sa udjelom od 30%, pelud crkvine sa 6% te pelud hrasta sa 5% i breze sa 3%.

7.1 SIJEČANJ

Tijekom mjeseca siječnja ukupno je izmjereno 15 265 peludnih zrnaca/m³ zraka. Od promatranih biljaka, najviše je bila prisutna pelud čempresa, ukupno 15 009 peludnih zrnaca, odnosno 98% bio je udio peludi čempresa u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u siječnju. U manjem broju pojavila se pelud lijeske sa 169 peludnih zrnaca i johe sa 23 peludnih zrnaca.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 19. siječnja, ukupno 9 160 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 99%.

7.2 VELJAČA

U veljači je ukupno izmjereno 1 837 peludnih zrnaca/m³ zraka. Dominirala je pelud čempresa sa ukupno 1 456 peludnih zrnaca, odnosno 79% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u veljači. Značajna je bila i prisutnost peludi topole sa 211 peludnih zrnaca, johe sa 70 peludnih zrnaca i lijeske sa 55.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 18. veljače, ukupno 361 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 95%.

7.3 OŽUJAK

Ožujak je ukupno brojao 16 553 peludnih zrnaca/m³ zraka. Prevladavala je pelud čempresa sa ukupno 15 134 peludnih zrnaca, odnosno 91% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u ožujku. Od ostalih peludi bili su prisutni topola sa 669 peludnih zrnaca, joha sa 435 peludnih zrnaca, lijeska sa 195 peludnih zrnaca, vrba sa 39 peludnih zrnaca, crkvina sa 24 peludnih zrnaca, hrast sa 14 peludnih zrnaca, brijest sa 15 peludnih zrnaca, bor sa 12 peludnih zrnaca i kiselica sa 8 peludnih zrnaca. U znatno manjem broju pojavila se pelud trava, šaševa i vrijesa.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 17. ožujka, ukupno 3 309 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 96%.

7.4 TRAVANJ

Tijekom mjeseca travnja ukupno je izmjereno 52 798 peludnih zrnaca/m³ zraka. Najviše je bila prisutna pelud jasena sa 27 324 peludnih zrnaca, odnosno 49% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u travnju. Ostale peludi sa značajnim koncentracijama bile su pelud čempresa sa 12 250 peludnih zrnaca, hrasta sa 3 258 peludnih zrnaca, breze sa 3 167 peludnih zrnaca, lijeske sa 2 592 peludna zrnca, graba sa 938 peludnih zrnaca, crkvine sa 905 peludnih zrnaca, bora sa 704 peludnih zrnaca, bukve sa 578 peludnih zrnaca, vrbe sa 360 peludnih zrnaca, trave sa 248 peludnih zrnaca, topole sa 78 peludnih zrnaca, lijeske sa 67 peludnih zrnaca i oraha sa 55 peludnih zrnaca. U izrazito niskim koncentracijama pojavila se pelud šaševa, trputca, lobode, vrijesa, platane, lipe i kiselice.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 27. travnja, ukupno 6 729 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi jasena bio 82%.

7.5 SVIBANJ

U svibnju je ukupno izmjereno 8 827 peludnih zrnaca/m³ zraka. Dominirala je pelud jasena sa 3 855 peludnih zrnaca, odnosno 44% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu svibnju.

Visoke koncentracije bile su i od peludi jasena sa 3 855 peludnih zrnaca i hrasta sa 2 276 peludnih zrnaca. Umjerene koncentracije bile su od peludi trave sa 745 peludnih zrnaca, crkvine sa 493 peludnih zrnaca, maslina sa 351 peludnim zrnacem, čempres sa 312 peludnih zrnaca, bora sa 274 peludna zrnca i graba sa 232 peludna zrnca. U niskim koncentracijama izmjerena je pelud breze, bukve, glavočika, šaševa, lobode, oraha, platane, lipe i kiselice.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 02. svibnja, ukupno 1 679 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi jasena bio 78%.

7.6 LIPANJ

Lipanj je ukupno brojao 1 605 peludnih zrnaca/m³ zraka. Prevladavala je pelud crkvine sa 844 peludnih zrnaca, odnosno 53% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu lipnju. Ostale prisutne peludi bile su pelud trava sa 234 peludnih zrnaca, trputca sa 164 peludnih zrnaca, masline sa 127 peludnih zrnaca, lobode sa 49 peludnih zrnaca, pitomog kestena sa 45 peludnih zrnaca, lipe sa 44 peludnih zrnaca, čempresa sa 27 peludnih zrnaca i bora sa 23 peludnih zrnaca. U niskim koncentracijama izmjerena je pelud johe, glavočika i kiselice.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 20. lipnja, ukupno 255 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi crkvine bio 78%.

7.7 SRPANJ

Tijekom mjeseca srpnja ukupno je izmjereno 1 564 peludnih zrnaca/m³ zraka. Najviše je bila prisutna pelud crkvine sa 1 145 peludnih zrnaca, odnosno 73% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu srpnju. Ostale peludi sa značajnim koncentracijama bile su peludi trputca sa 145 peludnih zrnaca, trava sa 117 peludnih zrnaca, pitomog kestena sa 47 peludnih zrnaca i masline sa 17 peludnih zrnaca. U izrazito niskim koncentracijama izmjerena je pelud pelina, bora, lobode, hrasta, lipe, čempresa, hmelja, glavočika i kiselice.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 23. srpnja, ukupno 194 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi crkvine bio 75%.

7.8 KOLOVOZ

U mjesecu kolovozu izmjereno je ukupno 3 638 peludnih zrnaca/m³ zraka. Dominirala je pelud crkvine sa 2 020 peludnih zrnaca, odnosno 56% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu kolovozu. Druge izmjerene vrijednosti peludi bile su pelud ambrozije sa 1 107 peludnih zrnaca, hmelja sa 203 peludnih zrnaca, pelina sa 71 peludnim zrnacem, trave sa 63 peludnih zrnaca, trputca sa 59 peludnih zrnaca i lobode sa 50 peludnih zrnaca. Ostale niske vrijednosti peludi pripadale su glavočikama, pitomom kestenu, boru i čempresu.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 22. kolovoza, ukupno 505 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi crkvine bio 50%.

7.9 RUJAN

Rujan je brojao ukupno 952 peludna zrnca/m³ zraka. Prevladavala je pelud crkvine sa 498 peludnih zrnaca, odnosno 52% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu rujnu. Ostale prisutne peludi bila je pelud ambrozije sa 150 peludnih zrnaca, travc sa 97 peludnih zrnaca, čempresa sa 83 peludnih zrnaca, lobode sa 60 peludnih zrnaca. U izrazito niskim koncentracijama izmjerena je pelud trputca, štitarki, glavočika, pitomog kestena, bora, kiselice i pelina. Zabilježeno je 12 neidentificiranih peludnih zrnaca.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 22. rujna, ukupno 86 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 45%.

7.10 LISTOPAD

Tijekom mjeseca listopada izmjereno je ukupno 204 peludnih zrnaca/m³ zraka. Najviše je bila prisutna pelud crkvine sa 69 peludnih zrnaca, odnosno 34% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu listopadu. U izrazito niskim koncentracijama izmjerena je pelud čempresa, bora, ambrozije, pelina, pitomog kestena, trava, bora i trputca.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 03. listopada, ukupno 17 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi crkvine bio 41%.

7.11 STUDENI

U mjesecu studenom izmjereno je ukupno 834 peludnih zrnaca/m³ zraka. Dominirala je pelud čempresa sa 537 peludnim zrnacem, odnosno 64% u odnosu na ukupnu pelud utvrđenih biljaka u mjesecu studenom. Ostale izmjerene peludi bile su pelud bora sa 250 peludnih zrnaca, crkvine sa 36 peludnih zrnaca. U izrazito niskim koncentracijama izmjerena je pelud ambrozije, pelina, glavočika i trava.

Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 23. studenog, ukupno 289 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 99%.

7.12 PROSINAC

U mjesecu prosincu izmjereno je ukupno 62 peludna zrnca/ m³ zraka. Dominirala je pelud čempresa sa 54 peludnih zrnaca, donosno 87%. U izrazito niskim koncentracijama izmjerena je pelud bora i crkvine.

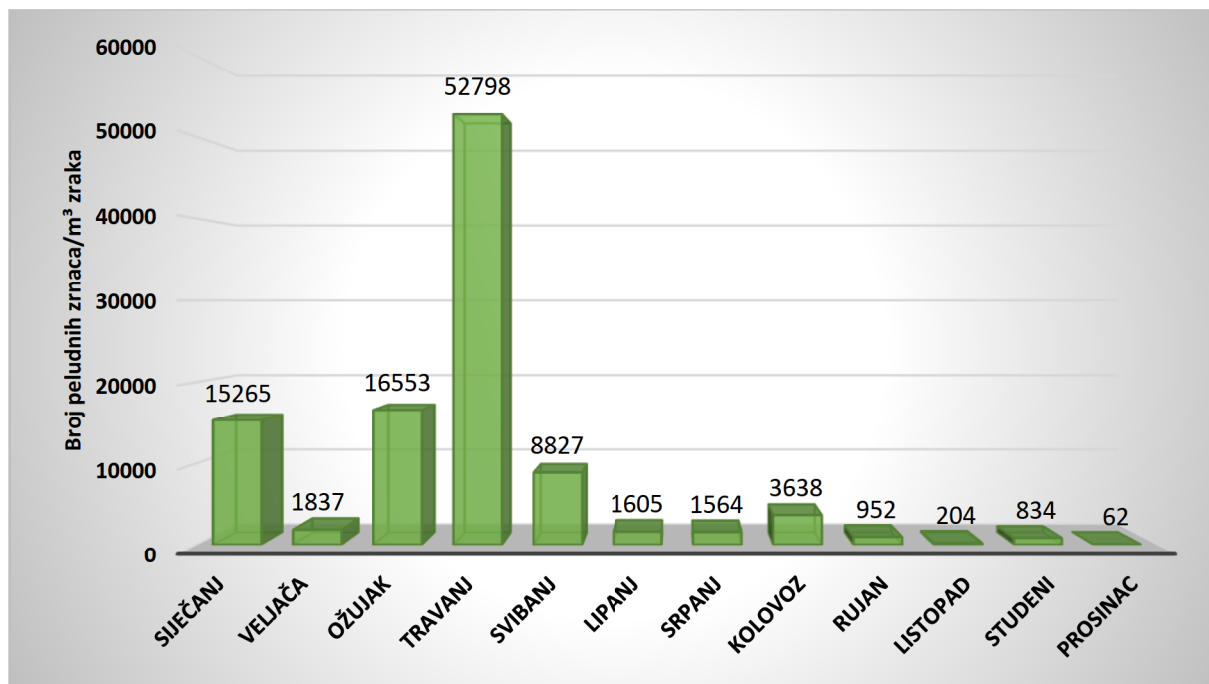
Najviša dnevna koncentracija svih peludnih zrnaca utvrđena je 23. prosinca, ukupno 19 peludnih zrnaca, od toga je udio peludi čempresa bio 99%.

7.13 TABLIČNI I GRAFIČKI PRIKAZI

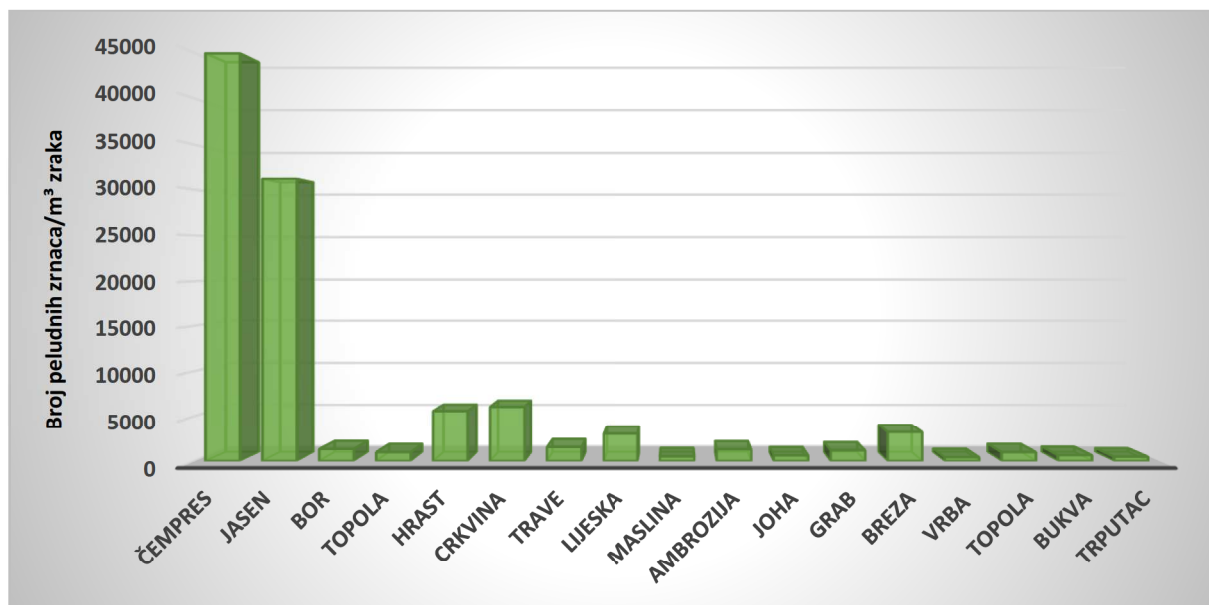
Tablica 5. Period pojavljivanja i datum najviše koncentracije pojedinih vrsta peludi u zraku na području grada Labina u 2018. godini.

	Period pojavljivanja peludi u zraku / ukupni dani polinacije	Datum najviše konc. peludi u zraku	Najviša dnevna konc. peludi/m³zraka	Ukupan broj peludi u sezoni
<i>Cupressaceae</i> (čempresi)	01.01. - 23.12. (356 dana)	19.01.	9 142	44 947
<i>Corylus</i> (lijeska)	04.01. - 21.04. (107 dana)	18.04.	644	3 011
<i>Alnus</i> (joha)	13.01. - 28.06. (166 dana)	21.03.	142	607
<i>Populus</i> (topola)	20.01. - 27.04. (97 dana)	17.03.	118	968
<i>Fraxinus</i> (jasen)	19.04. - 10.05. (22 dana)	26.04.	8 005	31 179
<i>Pinus</i> (borovi)	17.01. - 30.12. (347 dana)	18.04.	149	1 313
<i>Erica</i> (vrijesovi)	10.03. - 02.05. (54 dana)	18.04.	6	22
<i>Carpynus/Ostrya</i> (grab)	08.02. - 27.05. (109 dana)	26.04.	290	1 172
<i>Platanus</i> (platana)	25.01. - 20.05. (115 dana)	06.05.	8	58
<i>Fagus</i> (bukva)	13.04. - 21.05. (39 dana)	18.04.	241	637
<i>Quercus</i> (hrastovi)	11.03. - 11.07. (123 dana)	22.04.	550	5 574
<i>Poaceae</i> (trave)	10.03. - 02.11. (238 dana)	19.05.	88	1 532
<i>Parietaria</i> (crkvina)	09.03. - 05.12. (272 dana)	22.08.	250	6 036
<i>Olea</i> (maslina)	10.05. - 05.07. (57 dana)	29.05.	39	498
<i>Plantago</i> (trputac)	12.04. - 21.10. (192 dana)	12.06.	77	465
<i>Ambrosia</i> (ambrozija)	02.08. - 30.10. (90 dana)	22.08.	224	1 278
<i>Chenopodium</i> (loboda)	28.04. - 25.09. (151 dan)	07.09.	7	183
<i>Rumex</i> (kiselica)	01.02. - 14.09. (226 dana)	13.04.	3	36
<i>Artemisia</i> (pelin)	23.07. - 03.11. (104 dana)	15.08.	10	93
<i>Salix</i> (vrba)	04.02. - 18.04. (76 dana)	18.04.	142	406
<i>Betula</i> (breza)	08.02. - 02.05. (84 dana)	24.04.	1 203	3 198
<i>Humulus</i> (hmelj)	27.07. - 01.09. (37 dana)	19.08.	36	80

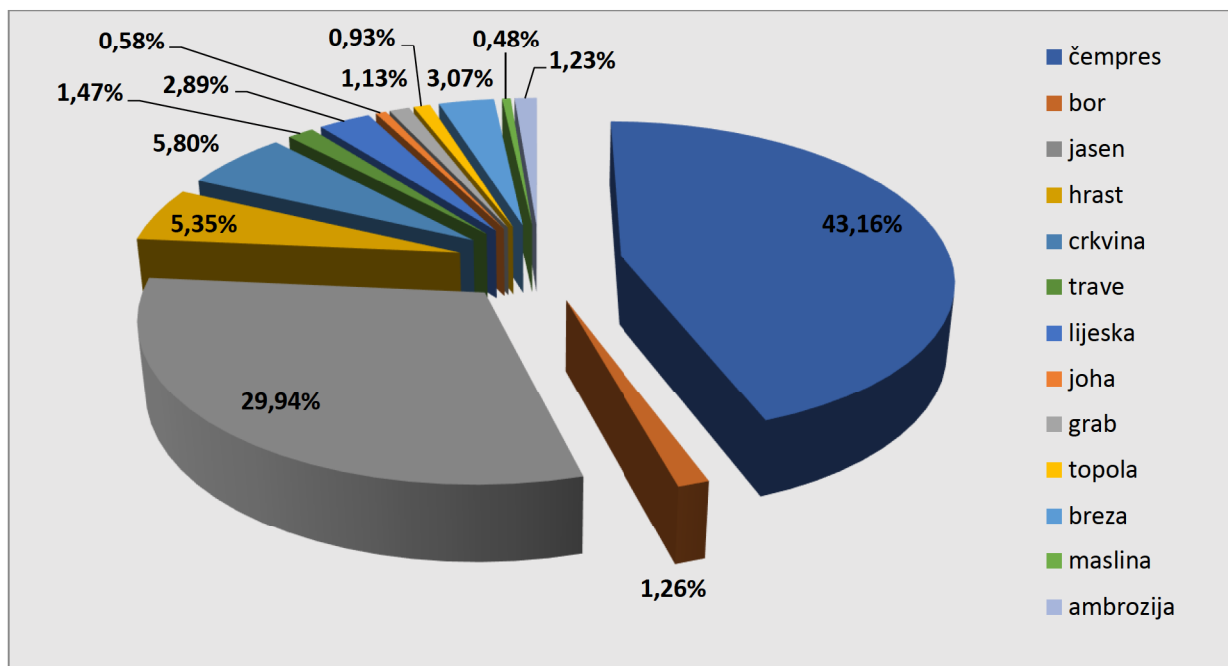
Slika 3. Ukupne koncentracije peludnih zrnaca svih promatranih svojti u pojedinim mjesecima u 2018. godini u zraku grada Labina.



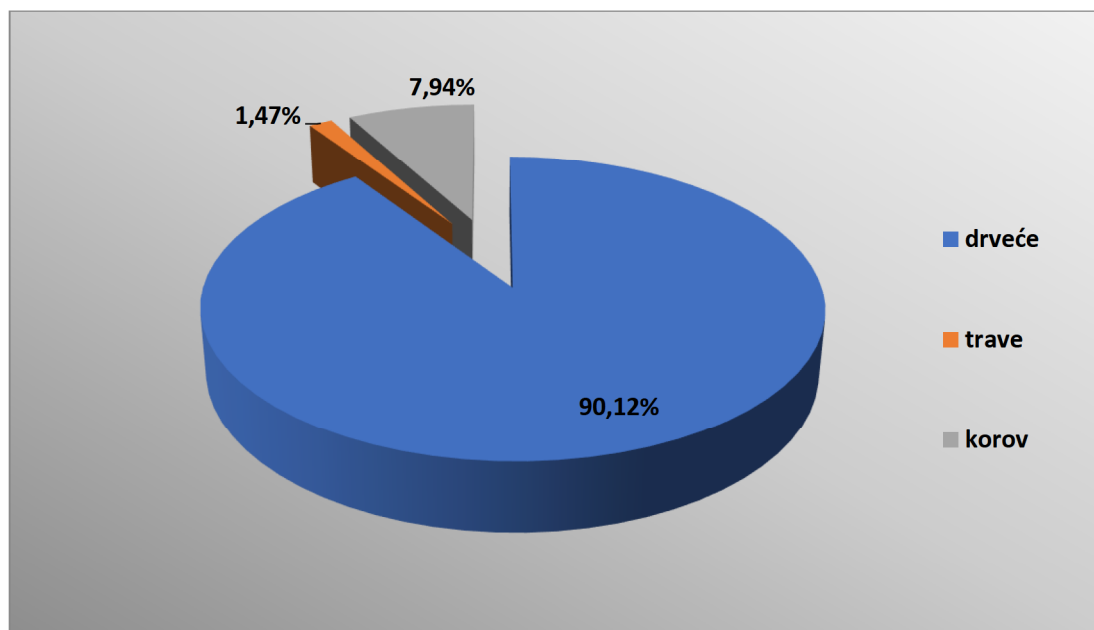
Slika 4. Ukupne koncentracije peludnih zrnaca pojedinih svojti u zraku grada Labina tijekom 2018. godine.



Slika 5. Postotni udjeli pojedinih biljnih vrsta u odnosu na ukupnu koncentraciju peludi u zraku na području grada Labina tijekom 2018. godine.

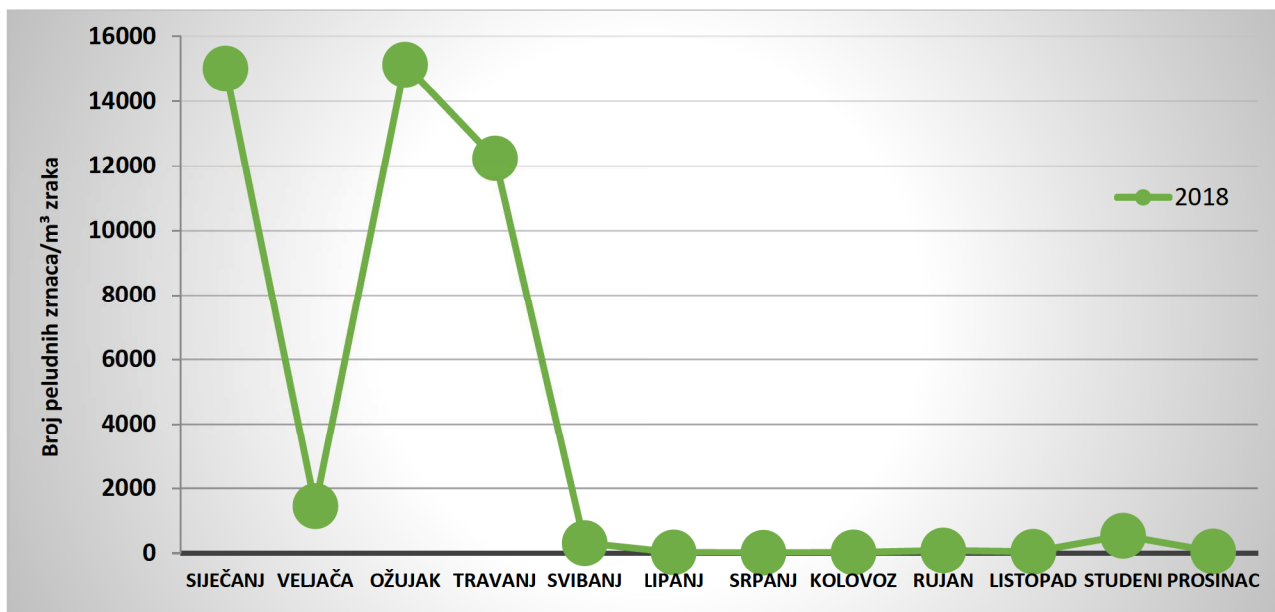


Slika 6. Postotni udjeli peludi drveća, trava i korova u zraku grada Labina u 2018. godini.

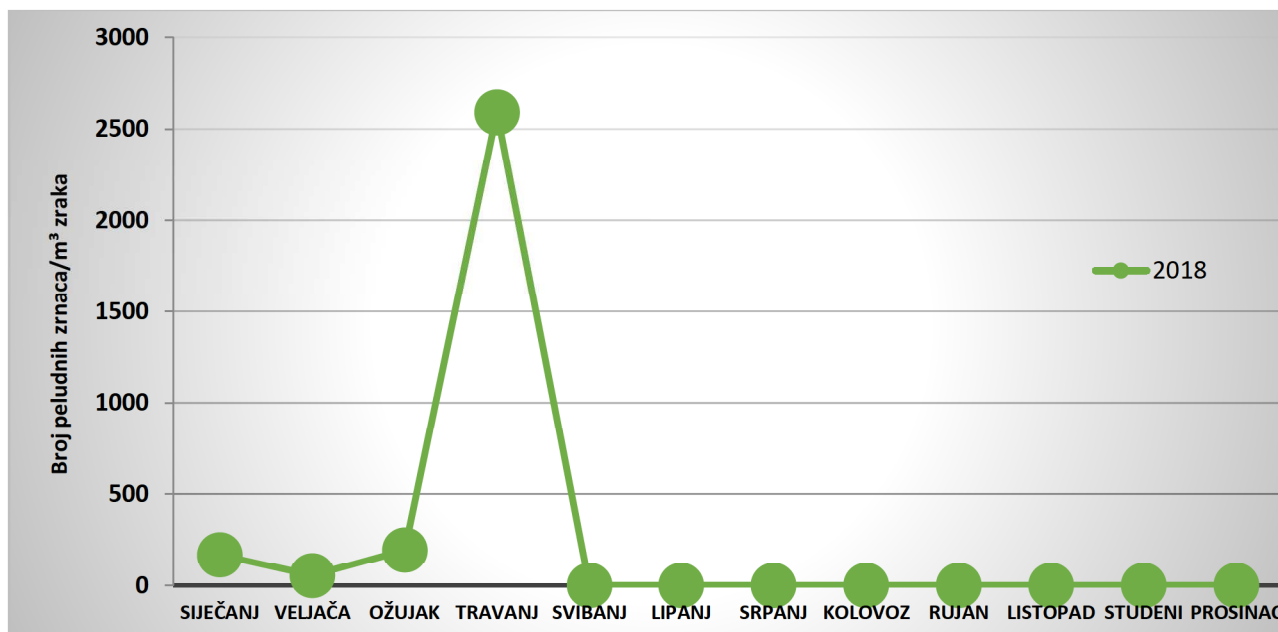


7.14 GRAFIČKI PRIKAZI POLINACIJE NAJUČESTALIJIH AEROALERGENIH BILJAKA

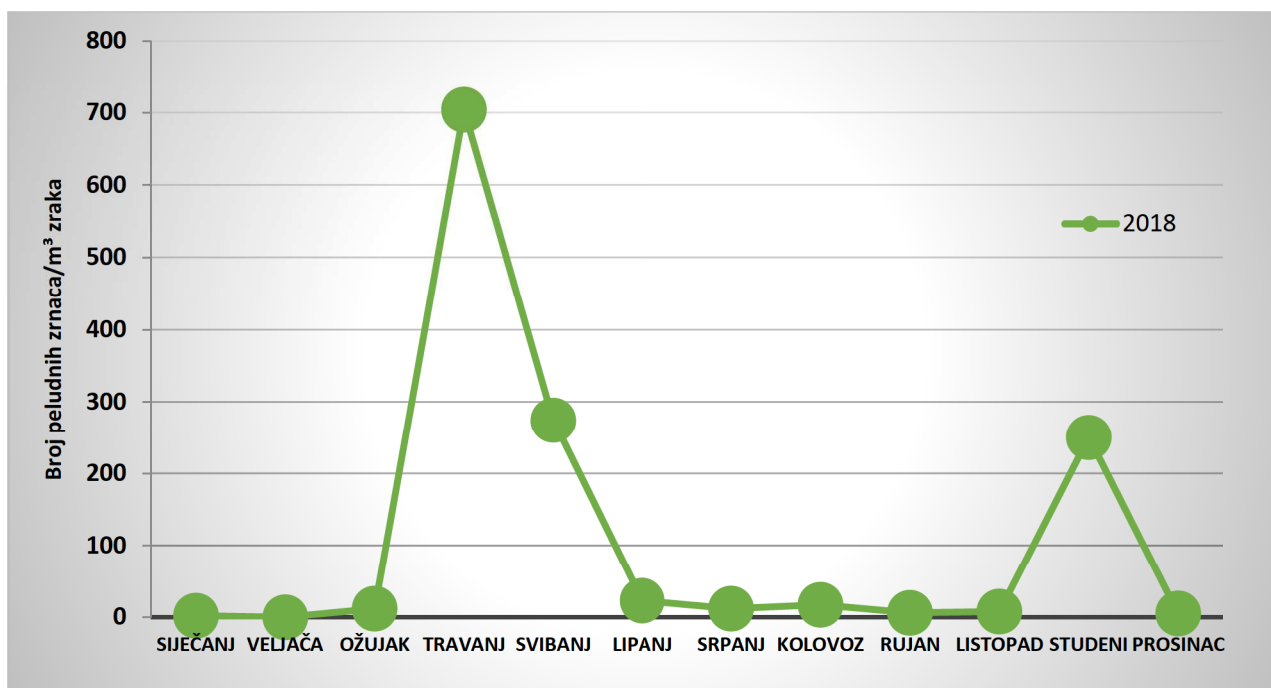
7.14.1 *Cupressaceae* (čempresi)



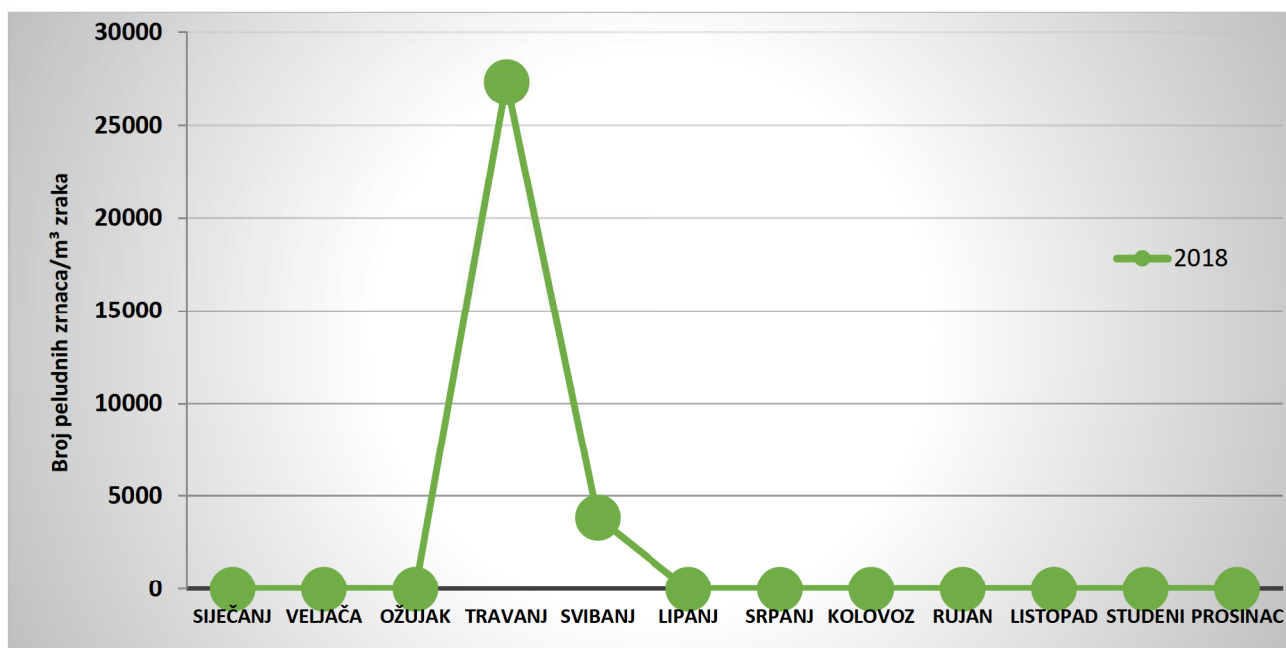
7.14.2 *Corylus* (lijeska)



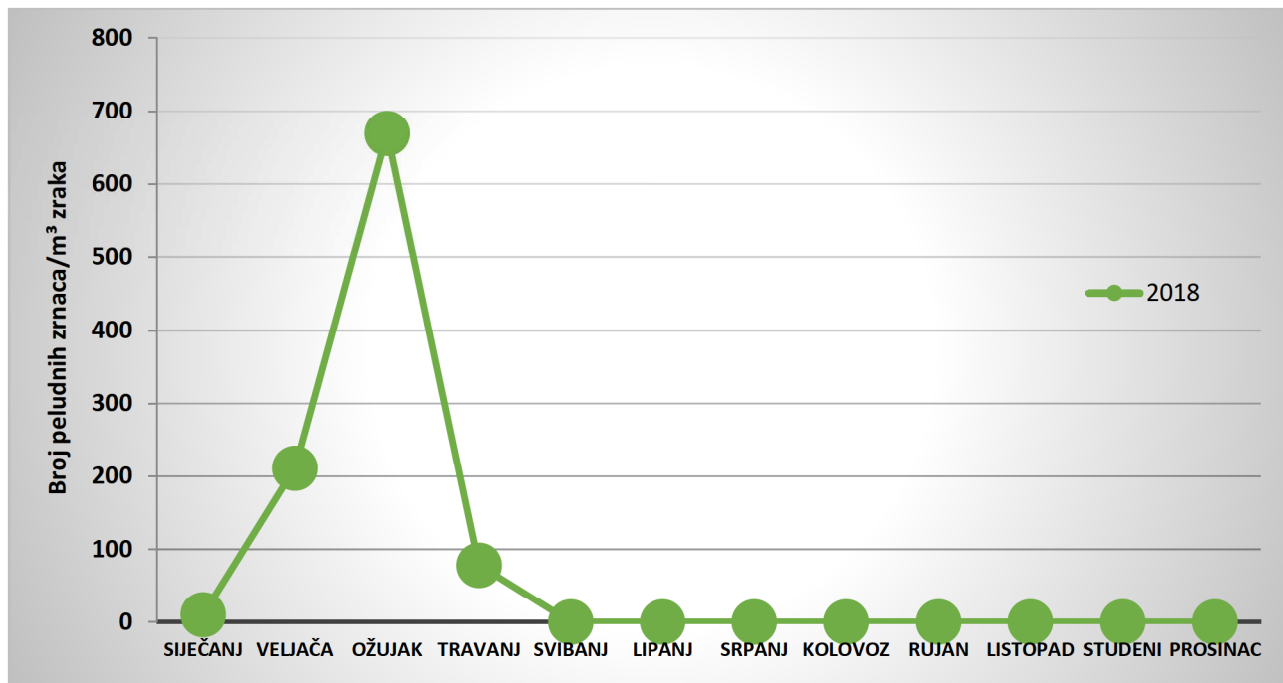
7.14.3 *Pinus* (borovi)



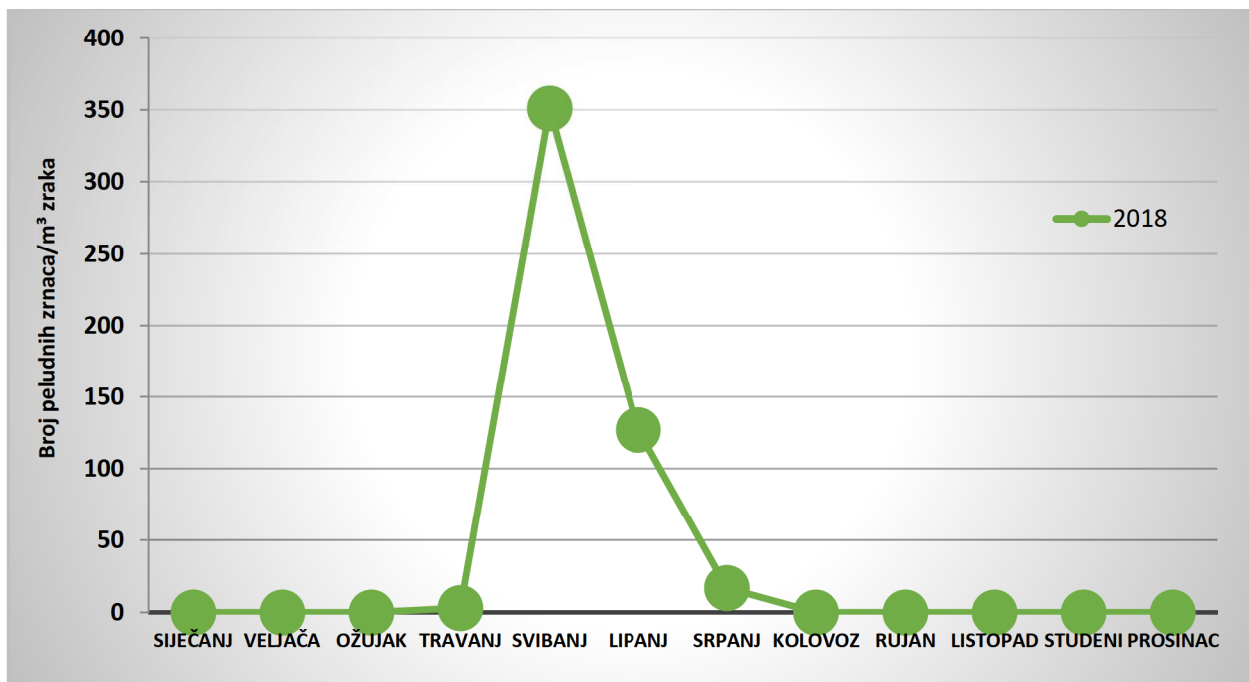
7.14.4 *Fraxinus* (jasen)



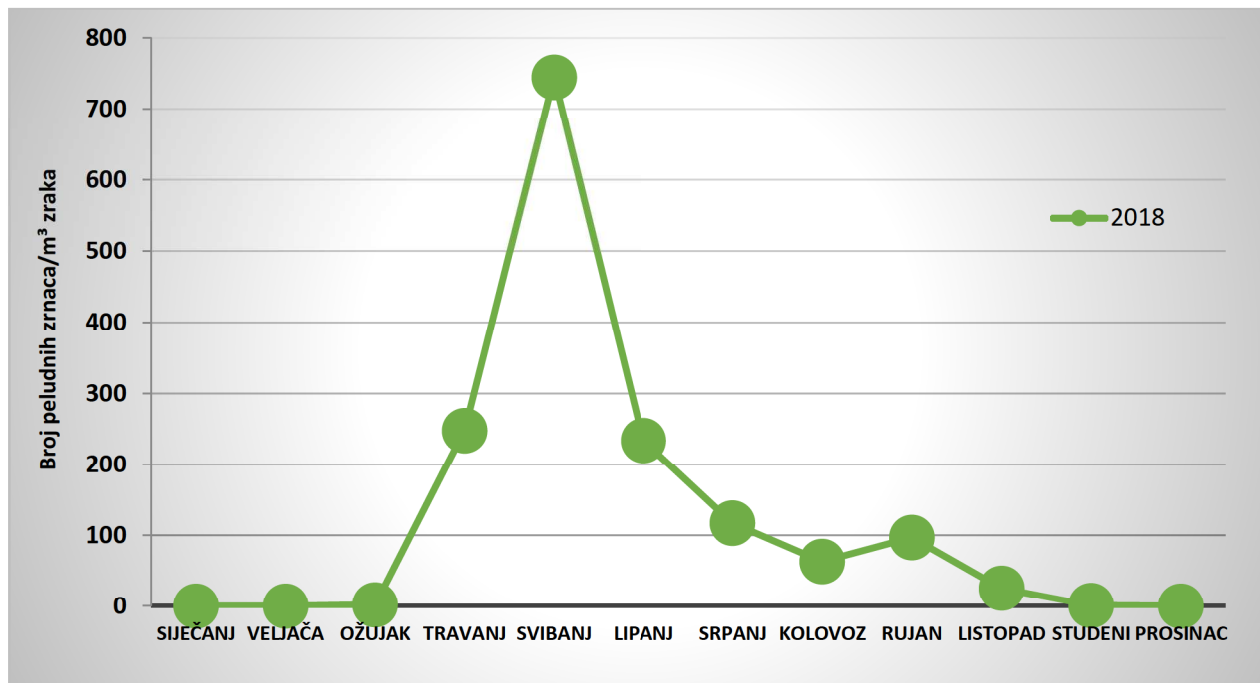
7.14.5 *Populus* (topola)



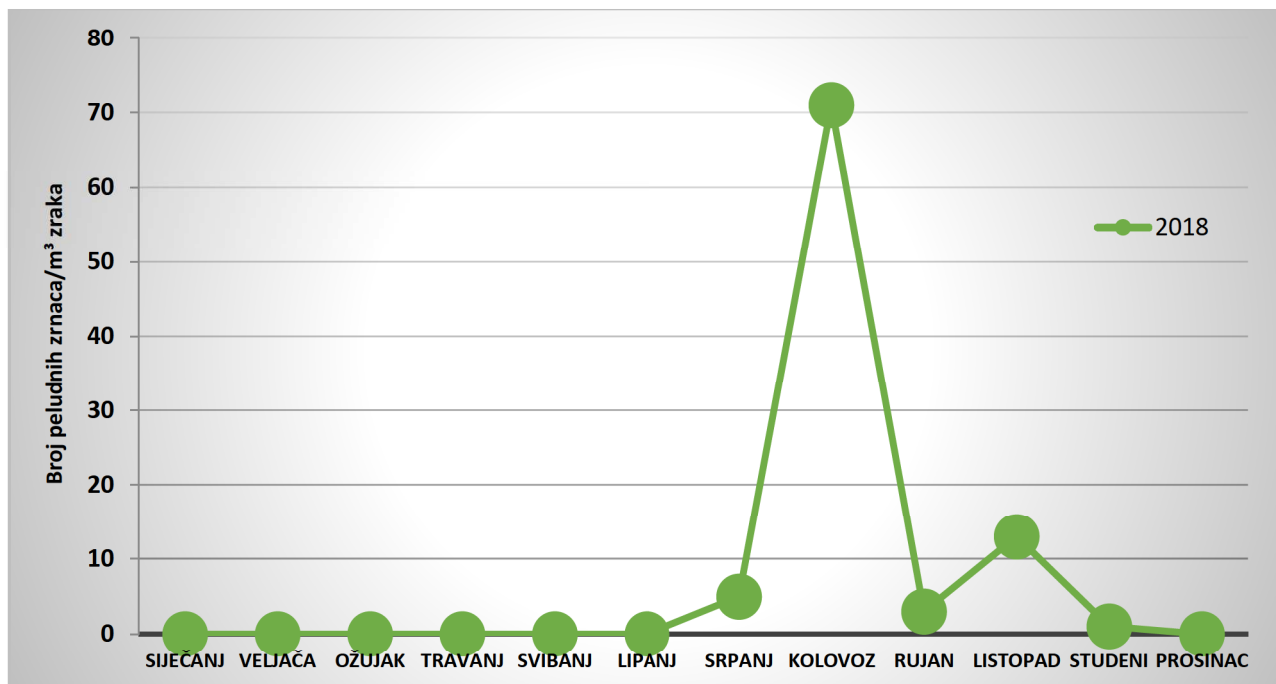
7.14.6 *Olea* (maslina)



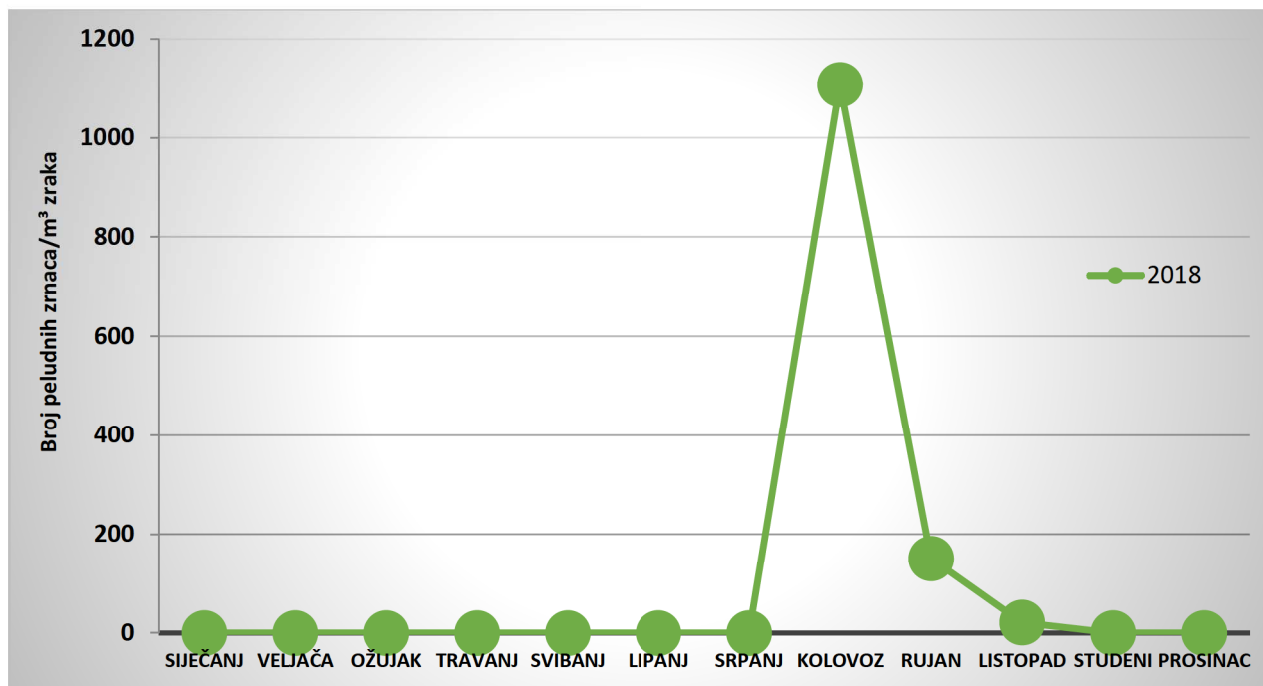
7.14.7 *Poaceae* (trave)



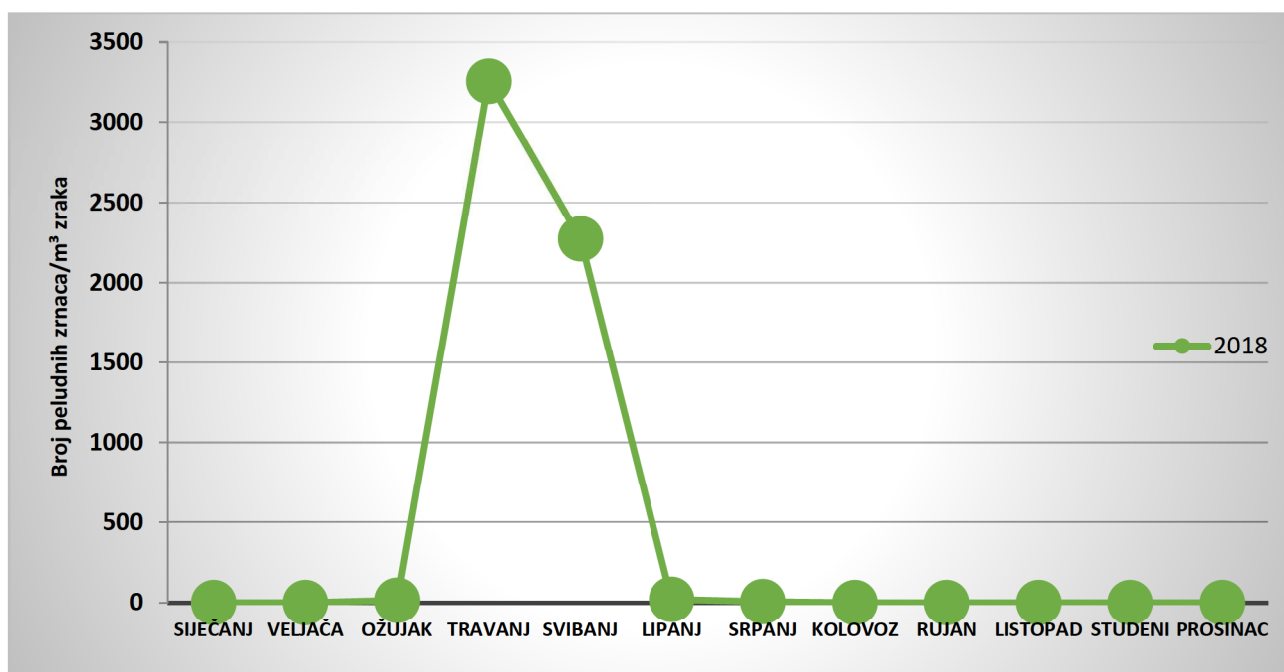
7.14.8 *Artemisia* (pelin)



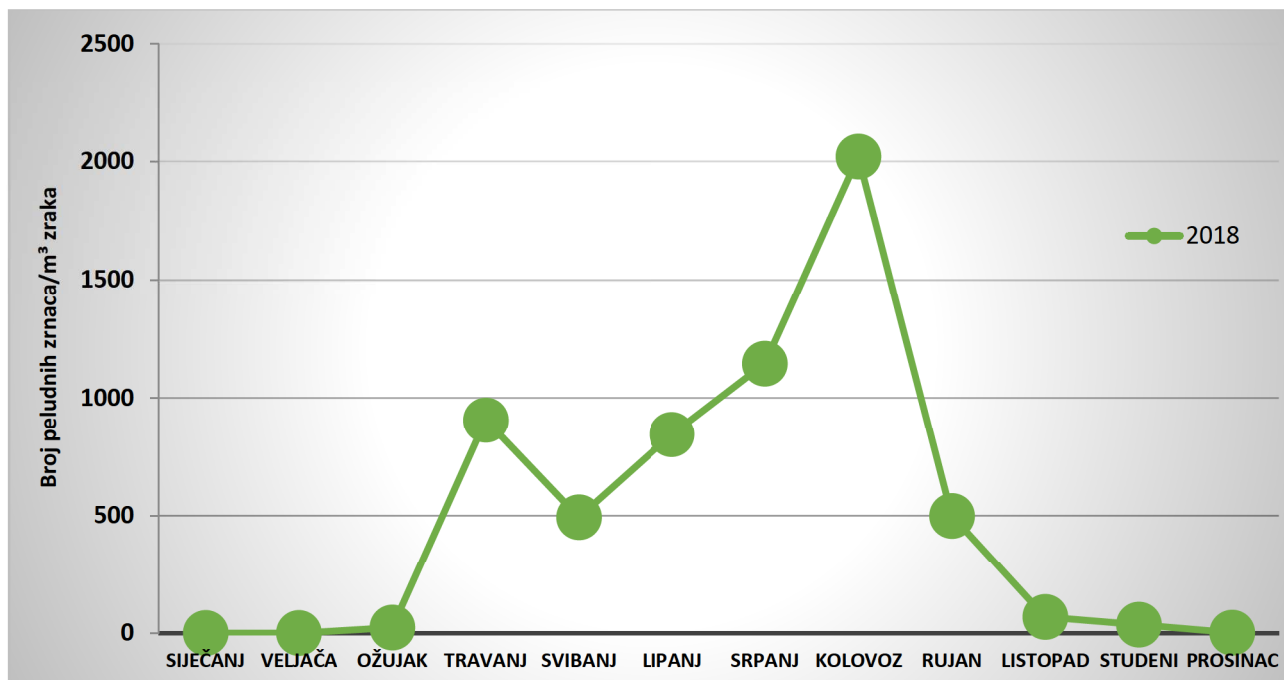
7.14.9 *Ambrosia* (ambrozija)



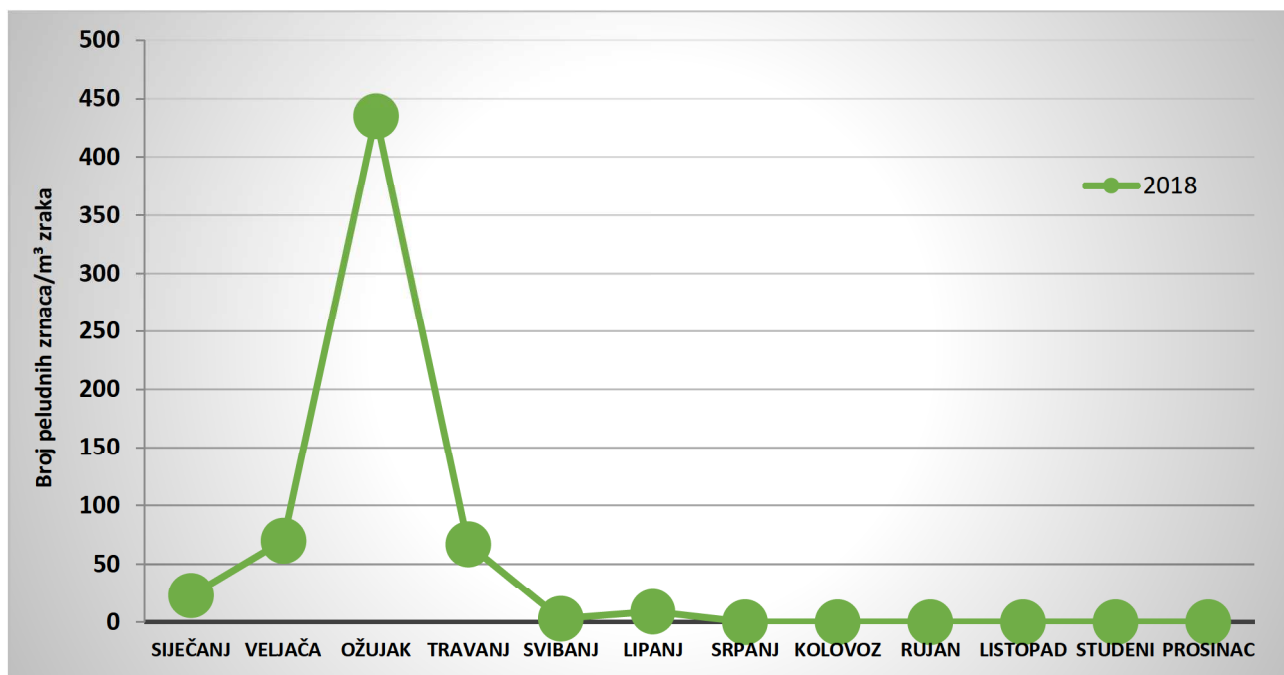
7.14.10 *Quercus* (hrast)



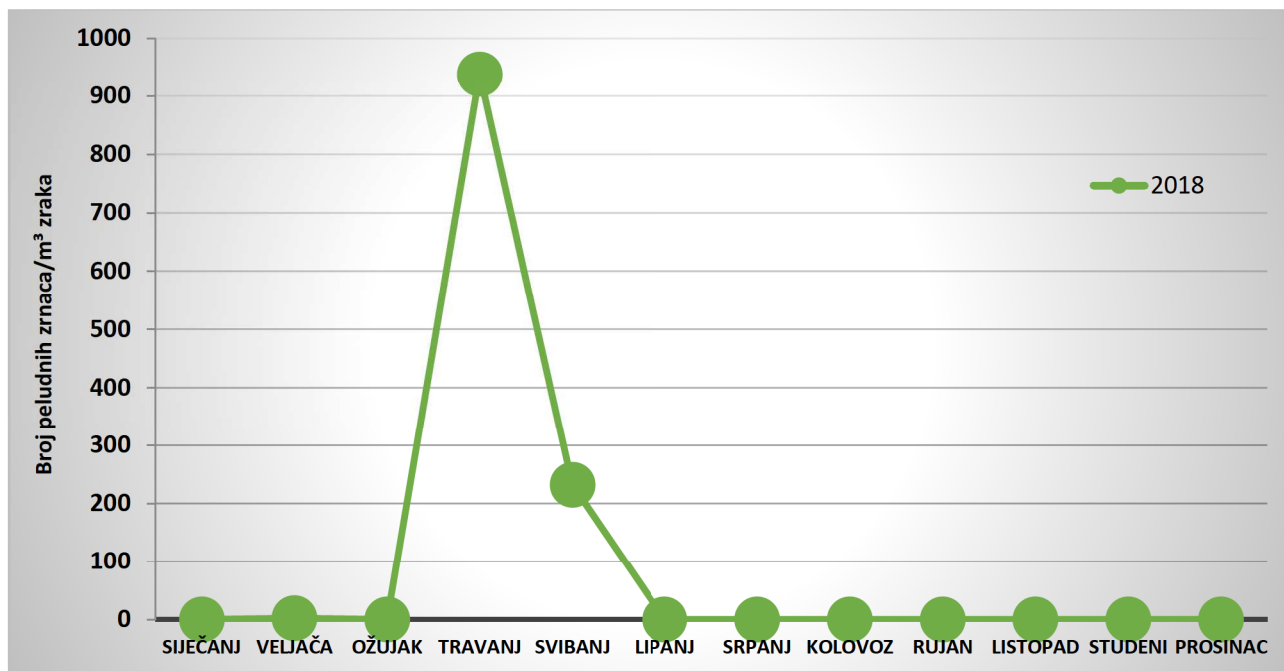
7.14.11 *Perietaria* (crkvina)



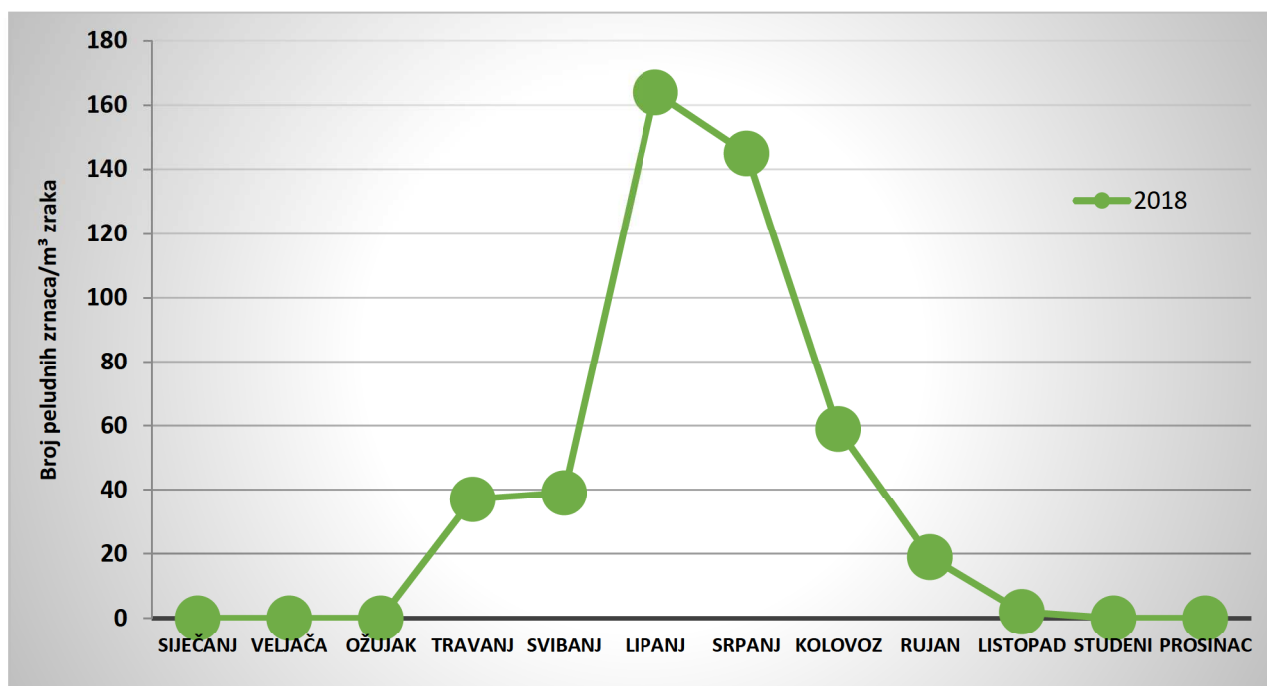
7.14.12 *Alnus* (joha)



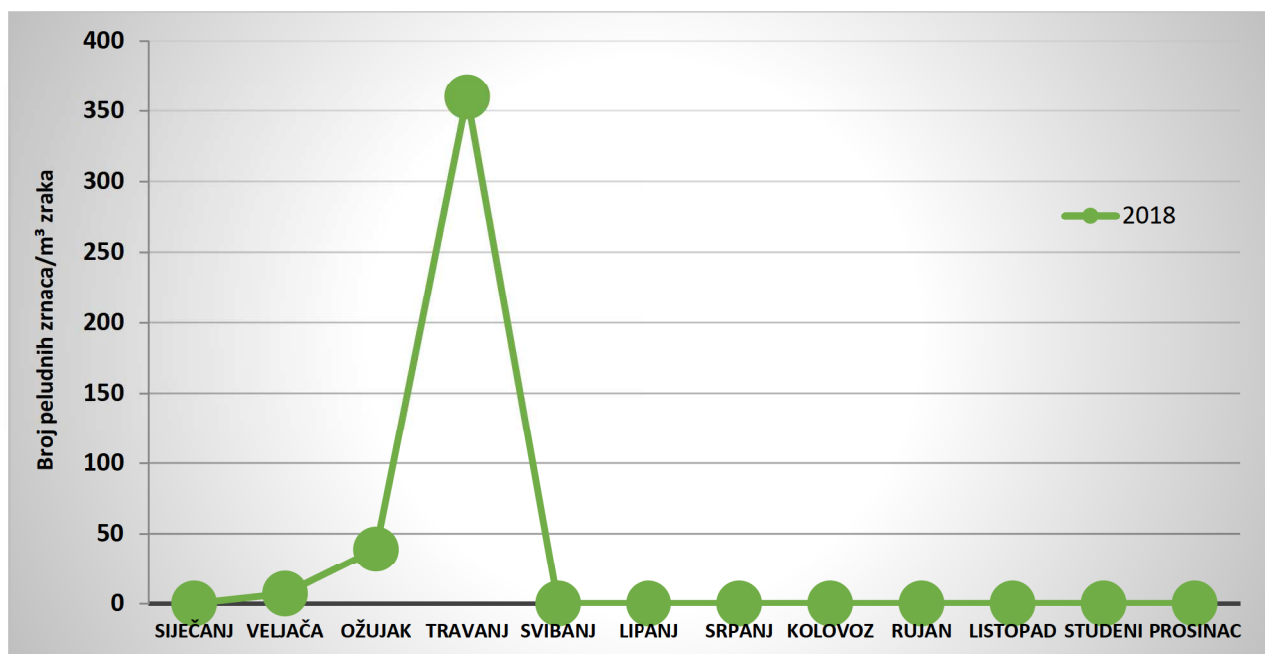
7.14.13 *Carpinus/Ostrya* (grab)



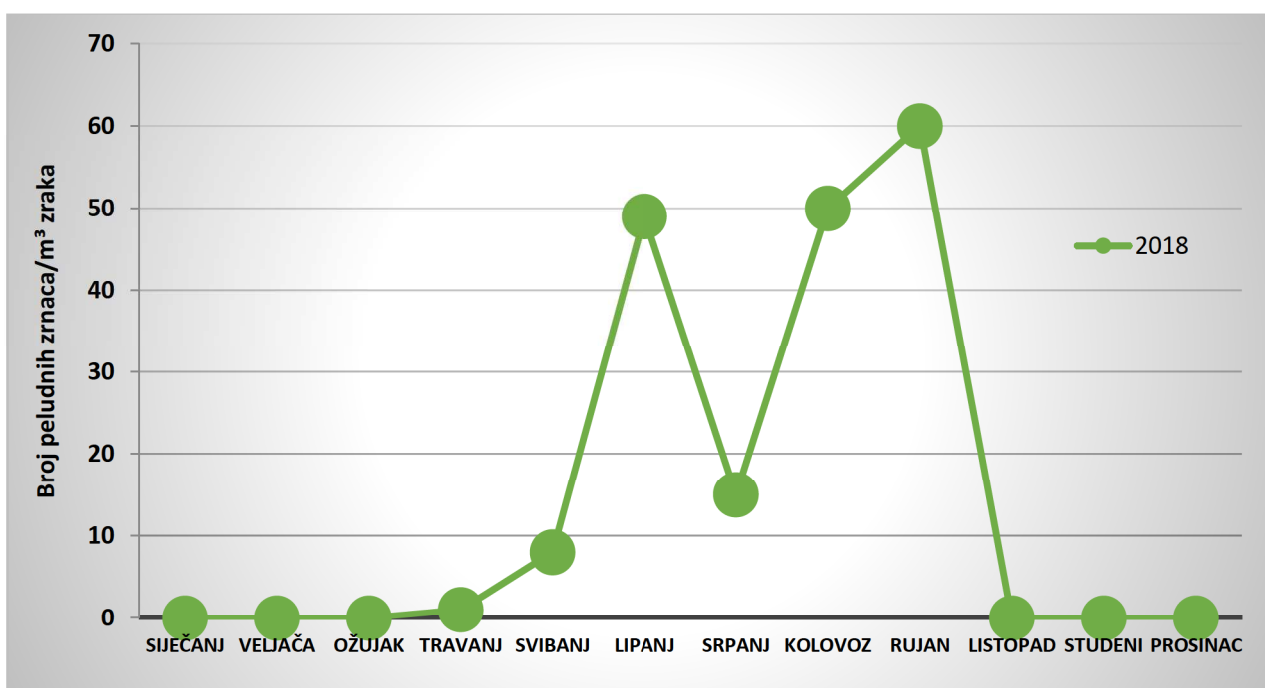
7.14.14 *Plantago* (trputac)



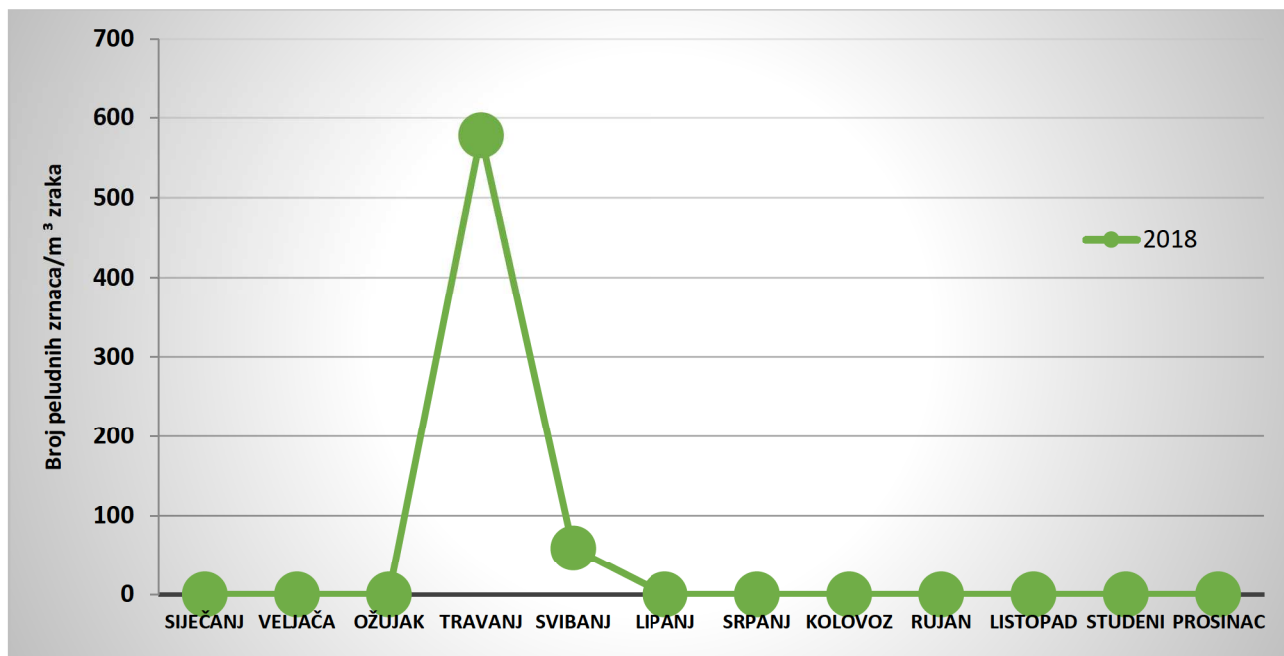
7.14.15 *Salix* (vrba)



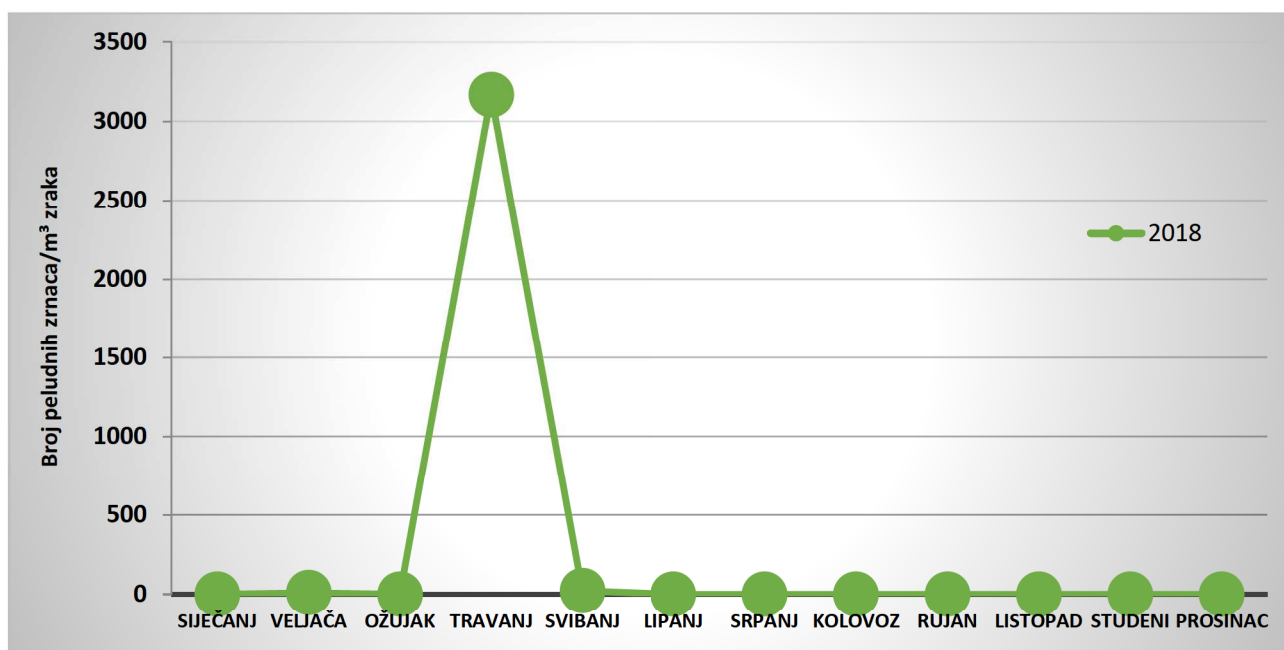
7.14.16 *Chenopodium* (loboda)



7.14.17 *Fagus* (bukva)



7.14.18 *Betula* (breza)



8. METEOROLOŠKE PRILIKE I KONCENTRACIJA PELUDI U 2018. GODINI

Mezoskalna meteorologija je studija o atmosferskim fenomenima s tipičnom prostornom skalom između 10 i 2000 km. Mezoskalni fenomeni uključuju oluje, lokalne tipove vjetra, uragane, uzgonsko-inercijalne valove, fronte, anticiklone i dr.

Mezoskalna meteorologija je važna za razumijevanje disperzije i transporta peludi u atmosferi. Peludna zrnca koja su ispuštena u atmosferu biti će disperzirana i transportirana prema meteorološkim uvjetima i fizičkim karakteristikama samog zrnca (Jones and Harrison, 2004).

Većina peludnih zrnaca ima diametar u rasponu od ~ 20 μm (ambrozija) do ~ 100 μm (bor) s varijacijom terminalne brzine od 1 do 30 cm/s (Aylor 2002). Iz toga proizlazi da fizičke i atmosferske karakteristike određuju transport peludi zrakom od izvora (Jarosz et al., 2003), te da će manja peludna zrnca (breza i ambrozija) imati potencijal za transport na velike udaljenosti (Sikoparija et al, 2013).

Transport peludnih zrnaca može se grupirati u prostorne skale, koje se već koriste u studijama kvalitete zraka. Skale su predložene 1975. od strane Orlanskog, prilagođene od COST Actiona za kvalitetu zraka i aerobiologiju, te uključuju mikroskalu, mezoskalu i makroskalu.

Mezoskala podijeljena je u tri podskale:

- Mezo γ – 2-20 km / 3-30 min – oluje – početna disperzija peludi, vertikalni transport i gravitacijsko ustaljenje
- Mezo β – 20-200 km / 30 min-6 h– uragani, lokalni tipovi vjetra – tipične varijacije dan za dan
- Mezo α – 200-2000 km / 6 h-2 dana – manji uragani, slabe anticiklone – epizodan transport peludi na velike udaljenosti, prisutan svake sezone

Skale u kojima je disperzija peludi najizraženija su mikro (0-2 km), mezo γ i mezo β skale. Mezo α skala (200-2000 km) pokriva velike udaljenosti na sinoptičkoj skali i ne smije se zanemariti, posebice za pelud ambrozije (Zemmer et al., 2012.).

U Tablici 6. prikazan je pregled razine alergogene peludi u usporedbi s meteorološkim prilikama za 2018. godinu.

Tablica 6. Pregled meteoroloških prilika i razine peludi u zraku za 2018. godinu. Meteorološki podaci preuzeti su od DHMZ-a.

MJESEC	MJESEČNA TEMPERATURA	MJESEČNE OBORINE	RAZINA PELUDI U ZRAKU	DOMINANTNA PELUD
Siječanj	vrlo toplo	normalno	niska	drveće-čempres i lijeska
Veljača	hladno	kišno	niska	drveće-čempres i lijeska
Ožujak	normalno	kišno	visoka	drveće-čempres, lijeska, topola, jasen i joha
Travanj	ekstremno toplo	sušno	visoka	drveće-jasen, čempres, bor, hrast, grab i breza trave
Svibanj	ekstremno toplo	normalno	visoka-drveće umjerena-korov	drveće-jasen, hrast, bor, čempres i maslina korov-crkvina trave
Lipanj	vrlo toplo	kišno	niska-drveće umjerena-trave i korov	drveće-maslina, hrast i bor korov-crkvina i loboda trave
Srpanj	toplo	normalno	visoka-korov niska-trave	korov-koprive trave
Kolovoz	ekstremno toplo	normalno	umjerena- crkvina niska-ambrozija i pelin	korov-crkvina, ambrozija i pelin
Rujan	toplo	normalno	umjerena- crkvina niska-ambrozija	korov-crkvina i ambrozija
Listopad	toplo	kišno	niska	drveće-bor korov-crkvina i ambrozija
Studeni	vrlo toplo	normalno	niska	drveće-čempres korov-crkvina i ambrozija
Prosinac	normalno	normalno	niska	drveće-čempres

9. PELUDNI KALENDAR

	SEJČANJ	VELJAČA	OŽUJAK	TRAVANJ	SVIBANJ	LIPANJ	SRPANJ	KOLOVOZ	RUJAN	LISTOPAD	STUDENI	PROSINAC
ČEMPRES	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
LJESKA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
JOHA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
TOPOLJA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
JASEN	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
BOR	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
GRAB	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
PLATANA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
VRJES	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
HRAST	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
MASLINA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
TRAVE	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
CRKVINA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
TRPUTAC	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
AMBROZJA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
LOBODE	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
PELIN	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
KISELJICA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
VRBA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
BREZA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
BUKVA	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

KONCENTRACIJA PELUDI



NISKA – samo će izuzetno osjetljive osobe imati tegobe

UMJERENA – većina će alergičnih osoba imati tegobe

VISOKA – sve će alergične osobe imati tegobe

10. ZAKLJUČCI

- Koncentracije peludi biljaka u zraku na području grada Labina mjerene su od 01.01. - 31.12.2018. godine, ukupno 365 dana.
- Ukupno je u zraku grada Labina utvrđeno 104 140 peludnih zrnaca.
- Najveći broj peludnih zrnaca u zraku grada Labina utvrđena je u travnju, ukupno 52 798 peludnih zrnaca, slijedi ožujak sa 16 553 peludnim zrcem te siječanj sa 15 265 peludnih zrnaca i svibanj sa 8 827 peludnih zrnaca.
- U siječnju i ožujku je u zraku grada Labina dominirala umjereno alergogena pelud čempresa (*Cupressaceae*) s ukupnim udjelom od 98% u siječnju i od 91% u ožujku.
- U travnju je u zraku grada Labina dominirala umjereno do visoko alergogena pelud jasena (*Fraxinus spp.*) s ukupnima udjelom od 52%.
- Ukupna godišnja količina peludi čempresa (*Cupressus sp.*) u 2018. godini iznosila je 44 947 zrnaca sa maksimalnom dnevnom koncentracijom od 9 142 zrnaca/m³. U 2018. godini bilo je 47 dana kada je dnevna koncentracija peludi čempresa bila utvrđena u visokim koncentracijama. Ukupna zabilježena polinacija čempresa trajala je 356 dana.
- U svibnju je zabilježena najveća koncentracije peludi jasena (*Fraxinus sp.*) sa ukupno 3 855 zrnaca/m³ i maksimalnom dnevnom koncentracijom od 1 265 zrnca/m³. Koncentracije peludi jasena počinju opadati početkom lipnja.
- Visoko alergogena pelud masline (*Olea spp.*) svoju najveću koncentraciju imala je u mjesecu svibnju sa ukupno 351 zrcem/m³, dok je maksimalna dnevna koncentracija bila 39 zrnca/m³.
- Ukupna godišnja količina peludi umjerenog alergogena hrasta (*Quercus spp.*) bila je 5 574 zrnaca/m³ sa najvećom dnevnom koncentraciju od 550 zrnca/m³ u mjesecu travnju. Ukupna zabilježena polinacija hrasta trajala je 123 dana, visoke koncentracije peludi hrasta utvrđene su ukupno u 10 dana u 2018. godini.
- Umjereno do jaka alergogena pelud johe (*Alnus spp.*) i lijeske (*Corylus spp.*) zabilježena je od siječnja do svibnja, sa najvećom ukupnom koncentracijom johe u ožujku, a lijeske u travnju. Pelud je u dnevnim koncentracijama uvijek bila u niskoj i umjerenj zoni, jedino kod lijeske 5 dana u visokoj.
- Pelud breze (*Betula spp.*), kao vrlo visokog alergogena, u travnju je dostigla visoke koncentracije, sa ukupnom godišnjom količinom od 3 198 zrnaca/m³ zraka.
- Umjereno do visoko alergena pelud platane (*Platanus spp.*) zabilježena je u ožujku, travnju i svibnju, sa najvećom ukupnom koncentracijom u travnju od 58 zrnaca/m³ zraka. Pelud se u dnevnim koncentracijama kretala u niskoj zoni.

- Visoko alergogena pelud porodice trava (*Poaceae*) bila je prisutna u zraku grada Labina od ožujka do studenog, ukupno 238 dana. Ukupni udio peludi trava iznosio je 1,47%. Pelud porodice trava u dnevnim koncentracijama od 88 peludnih zrnaca u m³ zraka utvrđena je u mjesecu svibnju.
- Ukupna godišnja količina peludi jakog alergogena crkvine (*Parietaria spp.*) bila je 6 036 zrnaca/m³ sa najvećom dnevnom koncentracijom od 250 zrnaca/m³ u mjesecu kolovozu. Ukupna polinacija crkvine trajala je 272 dana sa visokim vrijednostima u 2 dana.
- Pelud ambrozije (*Ambrosia artemisiifolia*), kao izrazito visokog alergogena, kretala se većinom u niskim, 2 dana u umjerenoj te 3 dana u visokoj koncentraciji, sa ukupnom godišnjom količinom od 1 278 zrnaca/m³. Najveće dnevne količine od 224 peludnih zrnaca zabilježene su u kolovozu.
- Analizom mjesečnih koncentracija tijekom 2018. godine visoke koncentracije peludi drveća zabilježene su u siječnju i ožujku s dominacijom čempresa, travnju s dominacijom jasena, čempresa, hrasta, breze, lijeske i graba, svibnju s dominacijom jasena i hrasta te u lipnju s dominacijom masline.
- Pelud trava prevladavala je u travnju, svibnju i lipnju.
- Pelud korova dominirala je od travnja do listopada. Visoko alergogena pelud ambrozije u kolovozu. Pelud crkvine također u kolovozu.
- Dan s najvišom koncentracijom peludi u zraku u 2018. godini bio je 19. siječnja, kada je izmjereno 9 142 peludna zrnca u m³ zraka grada Labina. Navedenog dana dominirala je umjereno alergogena pelud čempresa s udjelom od 99%.

11 . MJERE PREVENCIJE I SAVJETI ALERGIČNIM OSOBAMA

Alergija je postala pošast modernog doba. Pojedincima koji imaju sreću da nisu upoznali alergijske pratioce poput rinitisa, hunjavice, peckanja očiju, svrbeža, osipa, natečenih sluznica... nabrojani simptomi mogu se činiti bezazleni. No, svi koji su iskusili tjedne, pa i mjesece borbe s alergijama, znaju koliko je teško svakodnevno živjeti s paketićem maramica u ruci.

Često alergije ne možemo sasvim pobijediti, ali zato simptome možemo znatno ublažiti. Jednostavne preventivne mjere u proljeće trebaju postati dio životnih navika osoba s alergijskim bolestima. Prevencija je nužna bez obzira na primjenu medikamenata.

U razdoblju koje je kritično za alergiju savjetuje se:

- Informirati se o kretanjima peludnih alergena (pratiti peludnu prognozu)
- Ne zadržavati se tijekom lijepa, suha vremena u poljima, livadama, šumi ili parku.
- Zatvoriti prozore tijekom lijepa, suha vremena.
- Tijekom sezone cvatnje izostaviti radove u vrtu, u polju i na livadi, te sportske aktivnosti.
- Prije spavanja treba oprati kosu, jer će pelud inače pasti na jastuk, a s jastuka će se prenijeti u oči, nos i pluća.
- Odjeća koja se nosi tijekom dana ne smije se skidati u spavaćoj sobi.
- Boraviti u zatvorenim i klimatiziranim prostorima.
- Četkati i prati kućne ljubimce, jer i oni također skupljaju pelud.
- Ne sušiti rublje na zraku u vrijeme najveće polinacije.
- Nositi sunčane naočale i šešire tijekom dana.
- Šetnje se preporučuju kada kiši i neposredno poslije kiše.
- Treba proučiti kalendar cvjetanja, upoznati se s biometeorološkom prognozom i savjetovati se s liječnikom.
- Uzimati redovito terapiju propisanu od liječnika.

12. LITERATURA

1. Idalia Kasprzyk, Matt Smith: Manual for aerobiology, 12th European Course on Basic Aerobiology, 20-26 July Rzeszów, Poland, 2015.
2. Petrenel R., Čulig J., Mitić B., Vukušić I., Šostar Z.: Analysis of airborne pollen concentration in Zagreb, Croatia 2002. *Ann Agric Environ Med* 2003, 10, 1-6.
3. Hrga I., Herljević I., Čulig J., Puntarić D.: Peludni kalendar–uloga u prevenciji peludnih alergija. *Gospodarstvo i okoliš* 2007, 88, 657-659
4. Jaeger S.: Exposure to grass pollen in Europe. *Clinical and Experimental Allergy Reviews*, 2008, 8, 2-6.
5. User manual Volumetric Pollen & Particle Sampler (VPPS) 2000, Lanzoni.
6. Maleš Ž.: Biljke nisu krive, Vaše zdravlje, travanj 2007.
7. Bulat-Kardum Lj.: Alergija – moderna epidemija, 2013.